

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут гуманітарних та соціальних наук
Кафедра цивільного, господарського та екологічного права
Кафедра публічного права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩО ДО
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ БАКАЛАВРІВ ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО»**

**Затверджено на засіданні методичної комісії
з спеціальності 081 «Право»
протокол №7 від 26.02.2022**

Дніпро - 2022

Укладачі: Г.О. Блінова, Г.В. Ільюшенко, С.О. Касапоглу, М.О. Кравець, Ю.О. Легеза, Л.О. Махова, Д.В. Приймаченко, О.В. Пушкіна, В.Б. Саксонов, С.М. Школа

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ТЕМА 1. Теорія держави і права як юридична наука та навчальна дисципліна

Поняття та предмет науки. Держава і право як об'єкт спеціального наукового пізнання. Місце юридичної науки в системі суспільних наук. Система юридичних наук і місце в ній теорії держави та права. Загальнотеоретичні юридичні науки в Україні: виникнення і розвиток. Базові галузеві та міжгалузеві юридичні науки. Спеціальні прикладні юридичні науки.

Загальна характеристика теорії держави і права (поняття, об'єкт, предмет, функції, структура). Предмет теорії держави та права. Поняття та види державно-правових закономірностей. Методологія теорії держави і права. Загальнофілософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання державно-правових явищ. Правовий поліцентризм.

Функції теорії держави і права та їх класифікація. Зміст онтологічної, евристичної, прогностичної, методологічної, ідеологічної та пропедевтичної функцій теорії держави і права.

Теорія держави і права як навчальна дисципліна. Основні поняття (категорії) та структура навчального курсу теорії держави і права, головні розділи та теми. Роль теорії держави і права у підготовці юриста в сучасних умовах.

ТЕМА 2. Походження держави

Значущість інститутів держави та знань про їх виникнення і функціонування для розвитку суспільства. Держава і право як культурні цінності, як досягнення світової цивілізації.

Характерні риси публічної влади первісного суспільства. Ознаки, які відрізняють державу від організації влади первісного суспільства.

Аналіз теорій виникнення держави, причини їх багатоманітності. Наукові ідеї про походження держави у творах видатних вчених. Концепції походження держави: міфологічна і теологічна, патріархальна і патерналістська, органічна та договірна концепції, психологічна, класова теорії, концепція насильства, дифузійна, спортивна, расова теорії походження держави, теорія спеціалізації.

Причини (закономірності) виникнення держави. Конструктивні та хибні аспекти різноманітних досліджень про походження держави.

Форми виникнення держави у різних народів. Східна, афінська, римська, германська – класичні форми виникнення держави.

ТЕМА 3. Поняття та сутність держави

Різноманітність наукових підходів щодо розуміння держави. Держава як політична, структурна і територіальна організація домінуючої частини населення.

Загальне поняття та соціальне призначення держави. Різноманітність визначень поняття держави. Основні ознаки держави: Суверенітет; територія; державний апарат; державна влада; позитивне право. Ознаки, які відрізняють державу від інших організацій суспільства.

Поняття „цілі держави”, „задачі держави” і „функції держави” та їх співвідношення. Система та зміст функцій держави. Внутрішні і зовнішні, постійні і тимчасові функції держави. Функції держави в гуманітарній, економічній, екологічній, політичній сферах. Гуманізація функцій держави на сучасному етапі. Функцій сучасної української держави в умовах реформування суспільства.

Форми здійснення функцій держави. Правоустановча, правотворча, право інтерпретаційна, право застосовна та правоохоронна діяльність держави. Методи здійснення функцій держави: переконання, заохочення та примус. Залежність функцій держави від її історичного типу.

Сучасні уявлення про сутність держави. Держави соціальної демократії та соціально-демократичної орієнтації. Соціальна сутність сучасної української держави.

ТЕМА 4. Типологія держав

Поняття типології держави. Поняття історичного типу держави. Характеристика основних сучасних підходів до типології держави. Теорія суспільно-економічних формацій як ідейна основа формаційного підходу до типології держави. Зміна способу виробництва як основна причина зміни історичних типів держави.

Цивілізаційний підхід до типології держави. Переваги та недоліки формаційного і цивілізаційного підходів до типології держави. Типологія держав по відношенню до релігії.

ТЕМА 5. Форма держави

Розвиток категорії „форма держави” в політико-правовій думці. Поняття та структура (елементи) форми держави. Республіка та монархія як різновиди форми державного правління. Форма державного (територіального) устрою, прості та складні державні утворення. Поняття

державно-правового (політичного) режиму та його різновиди.

Співвідношення типу та форми держави. Форма української держави.

ТЕМА 6. Механізм сучасної держави

Поняття механізму держави та його структура. Види державних організацій та їх характеристика. Державні установи та державні підприємства у механізмі держави.

Поняття державного апарату, його структура та співвідношення з механізмом держави. Принципи організації та діяльності державного апарату. Поняття державного органу. Поняття та зміст державно-владних повноважень. Класифікація державних органів. Категорії державних службовців. Поняття посадової особи. Поняття та зміст компетенції державного органу.

Принцип розподілу влад і система державних органів України. Глава держави. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Контрольно-наглядові органи. Механізм держави і місцеве самоврядування. Форми та методи взаємодії органів держави і місцевого самоврядування. Стан та перспективи розвитку державних органів України.

ТЕМА 7. Основні концепції держави

Різноманітність сучасних концепцій держави, їх загальна характеристика. Характеристика концепцій юридичного та соціологічного спрямування.

Концепції і теорії держави: «правової держави», «держави загального благоденства», еліт, фашистські ідеї державності, «національної держави». Теорія конвергенції. Ідея анархістської держави.

Соціальна держава: поняття, принципи, функції.

Ідея правової держави як загальнолюдська цінність, її становлення і розвиток. Внесок мислителів минулого і сучасності в теорію правової держави. Вчення Платона, Аристотеля, Цицерона, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш.Л. Монтеск'є, Ж.Ж. Руссо, І. Канта, Т. Джефферсона, П. Орлика, Г. Сковороди, М. Драгоманова, Б. Кістяківського, М. Грушевського, С. Дністрянського та інших мислителів про державу і право.

Правова держава – мета демократичних рухів. Вихідні положення (основи) сучасної концепції правової держави. Поняття та основні (принципи) правової держави. Зміст принципів верховенства права; розподілу державної влади; визнання та реального забезпечення прав і свобод людини; взаємної відповідальності особи і держави.

Конституційні основи та головні напрямки розбудови правової держави в Україні.

Громадянське суспільство – соціальна основа правової держави. Держава та сучасне громадянське суспільство. Поняття і природа громадянського суспільства та його характерні риси. Держава і демократія. Проблеми формування громадянського суспільства у посттоталітарній державі.

ТЕМА 8. Виникнення права

Значущість права та знань про його виникнення і функціонування для розвитку суспільства. Право як культурна цінність, як досягнення світової цивілізації.

Характерні риси соціальних норм первісного суспільства. Відмінність норм права від правил поведінки членів первісного суспільства.

Аналіз теорій виникнення права: теорія примирення, регулятивна, теологічна, історична, класова теорії походження права, теорія природного права та теорія спеціалізації.

Причини (закономірності) виникнення держави і права. Конструктивні та хибні аспекти різноманітних досліджень про походження держави і права.

Форми виникнення права у різних народів.

ТЕМА 9. Поняття та сутність права

Право як явище суспільства, його природа. Право, економіка та політика. Право як міра свободи і справедливості. Поняття права як загально соціального явища. Право як головний соціальний регулятор суспільних відносин, як система норм, сукупність правил поведінки загального характеру, основа організації та функціонування державної влади, об'єднань громадян, кожної особи. Право об'єктивне та суб'єктивне.

Проблема праворозуміння. Позитивні та негативні риси різних концепцій праворозуміння. Право і закон. Теорія природного права. Історична школа права. Концепція позитивізму у праві. Соціологічний підхід до розуміння права. Психологічна теорія права та інші.

Визначення поняття права. Нормативність, загальнообов'язковість. формальна визначеність, системність, забезпеченість і гарантованість права.

Об'єктивна необхідність права і його взаємозв'язок з державою, політикою, економікою. Цінність права. Функції права як основні напрямки правового впливу на суспільні відносини. Загальносоціальні та спеціально-юридичні функції права. Форми реалізації функцій права.

Принципи права як провідні засади, ідеї права, що в конкретному вигляді характеризують його зміст, визначають спрямованість правового регулювання (загально соціальні, галузеві та міжгалузеві принципи тощо).

ТЕМА 10. Правоутворення та форми (джерела) права

Проблема правоутворення: поняття, стадії та фактори, що впливають на процес правоутворення. Етапи правоутворення.

Правотворчість: поняття, види, принципи та функції. Стадії правотворчого процесу. Правотворча і законотворча ініціативи.

Поняття та види джерел права. Нормативно-правовий акт. Нормативний договір. Правовий звичай. Правовий прецедент. Інші джерела об'єктивного права.

Нормативно-правовий акт держави - основна форма сучасного права в Україні. Види нормативно-правових актів. Загальна характеристика законів та підзаконних нормативно-правових актів. Відмінність нормативно-правового акта від акта застосування та акта тлумачення норм права.

Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та на коло суб'єктів. Пряма, зворотна та переживаюча дія нормативно-правових актів.

ТЕМА 11. Право як системне утворення та система законодавства

Поняття системи права та її співвідношення з правовою системою. Предмет та метод правового регулювання як критерії поділу та об'єднання норм права в галузі права. Характеристика основних структурних елементів системи права. Норма права. Субінститут (підінститут) права. Інститут права. Підгалузь права. Галузь права. Публічне та приватне право. Коротка характеристика матеріальних та процесуальних галузей права. Конституція України про джерела міжнародного права та їх співвідношення з національним законодавством.

Система законодавства: поняття та структура. Співвідношення системи права і системи законодавства.

Систематизація нормативно-правових актів. Облік, інкорпорація, консолідація та кодифікація: поняття, види. Сучасна кодифікація законодавства в Україні, її основні напрямки, форми та значення. Підготовка зводу законів як форма систематизації законодавства.

ТЕМА 12. Норми права

Соціальне, нормативне та ненормативне регулювання. Поняття соціальних і технічних норм. Соціальні норми як загальні правила поведінки людей у суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями і забезпечені різними засобами соціального впливу. Поняття та види соціальних норм. Класифікація соціальних норм. Норми моралі. Звичаї та традиції. Політичні норми. Норми громадських об'єднань (корпоративні

норми). Технічні та естетичні норми. Релігійні норми. Норми права.

Співвідношення норм права та інших різновидів соціальних норм: єдність, взаємодія та відмінність.

Поняття норми права, правової норми та юридичної норми. Поняття та різновиди класичних норм права. Поняття та різновиди спеціалізованих норм права.

Поняття структури норми права. Структура регулятивної та охоронної норми права.

Поняття та різновиди структурних елементів норми права (гіпотези, диспозиції та санкції).

Способи викладання норм права в статтях нормативно-правового акта (прямий, відсильний, бланкетний).

ТЕМА 13. Реалізація норм права

Реалізація норм права: поняття, сутність, значення та форми. Дотримання, виконання, використання норм права як безпосередні форми реалізації права. Засоби забезпечення належної реалізації норм права.

Застосування норм права – особлива форма реалізації норм права. Основні ознаки застосування норм права. Підстави застосування норм права.

Стадії процесу застосування норм права та їх характеристика. Загальні вимоги правильного застосування норм права. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Прогалини в праві, способи їх усунення та подолання. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії та способи їх вирішення.

Акт застосування норм права: поняття, юридичні властивості, різновиди. Відмінність актів застосування норм права від нормативно-правових актів.

ТЕМА 14. Тлумачення норм права

Тлумачення норм права: поняття, необхідність та значення для їх правильної реалізації. Об'єкт та предмет тлумачення. Сутність тлумачення-з'ясування та тлумачення-роз'яснення норм права.

Основні способи з'ясування змісту норм права та їх характеристика. Мовний, логічний, історико-політичний, системний, телеологічний та спеціально-юридичний способи тлумачення тлумачення-з'ясування. Тлумачення норм права за суб'єктами. Офіційне тлумачення норм права та його різновиди. Правороз'яснювальний процес та його стадії. Неофіційне тлумачення норм права та характеристика його різновидів.

Тлумачення норм права за обсягом правового змісту. Буквальне, розширювальне та обмежувальне тлумачення норм права.

Акт тлумачення норм права: поняття, його різновиди та співвідношення з нормативно-правовим актом.

ТЕМА 15. Юридично значуща поведінка. Правопорушення

Правова поведінка: поняття і види. Правовий вчинок та його складові елементи.

Поняття правомірної поведінки та її класифікація за такими підставами: суб'єктами здійснення, сферою суспільного життя, залежно від форм реалізації, з точки зору спричинених юридичних наслідків, з огляду на причини здійснення, залежно від ставлення держави, за об'єктивною стороною, за суб'єктивною стороною.

Поняття зловживання правом та його відмінність від правопорушення.

Правопорушення: поняття та різновиди за законодавством України. Злочини. Проступки (види проступків). Склад правопорушення та його елементи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона. Казус (випадок або правова аномалія). Соціальна природа і причини правопорушень.

ТЕМА 16. Юридична відповідальність

Поняття та види юридичної відповідальності. Перспективна та ретроспективна юридична відповідальність. Позитивна і негативна юридична відповідальність. Штрафна (каральна) та правовідновлююча (компенсаційна) юридична відповідальність. Конституційна, цивільна, адміністративна, кримінальна, міжнародна, дисциплінарна, матеріальна юридична відповідальність. Мета та функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Підстави настання та притягнення до юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність. Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Необхідна оборона та крайня необхідність. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини і громадянина.

Юридична відповідальність і державний примус. Компетенція Національної поліції у питаннях притягнення правопорушників до юридичної відповідальності. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції.

ТЕМА 17. Правові відносини

Правовідносини: поняття і види. Регулятивні та охоронні, активні й пасивні, відносні й абсолютні правовідносини та ін. різновиди. Передумови

виникнення, зміни та припинення правовідносин. Взаємозв'язок норми права і правовідносин.

Структура правовідносин. Суб'єкти правовідносин, їх види. Індивідуальні суб'єкти правовідносин. Колективні суб'єкти правовідносин. Юридичні особи. Поняття правосуб'єктності та її структурні елементи: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.

Зміст правовідносин (фактичний, юридичний і вольовий). Суб'єктивне юридичне право та суб'єктивний юридичний обов'язок. Моністичний та плюралістичний підходи до розуміння об'єкта правовідносин. Правовідносини як форма існування й реалізації прав та обов'язків.

ТЕМА 18. Юридичні факти

Юридичний факт. Факт-дія, факт-подія. Юридичний акт, юридичний вчинок. Абсолютні та відносні події.

Правомірні та неправомірні дії як різновиди фактів-дій. Правоутворюючі, правозмінючі та правоприпиняючі юридичні факти. Позитивні та негативні юридичні факти. Матеріальні і процесуальні юридичні факти.

Документально фіксовані юридичні факти. Юридичні факти, що не мають документальної фіксації. Факти-строки. Прості та складні юридичні факти. Фактичні склади. Фактичні системи.

Правові презумпції, правові преюдиції й юридичні фікції.

ТЕМА 19. Законність, правопорядок, дисципліна

Законність: поняття, принципи та функції. Значущість законності. Загальність і обов'язковість додержання та виконання закону. Законність як метод державного управління та принцип діяльності державних органів.

Правопорядок і суспільний порядок. Сутність правопорядку, його характерні риси. Структура, функції, принципи та види правопорядку. Взаємозв'язок правопорядку і законності.

Гарантії законності і правопорядку, їх поняття та види. Суспільні та юридичні гарантії законності та правопорядку. Контроль і нагляд за дотриманням законів спеціально уповноваженими державними органами. Своєчасний та справедливий розгляд скарг громадян щодо порушення прав людини. Місце та роль Конституції в забезпеченні законності.

Законність і дисципліна. Види дисципліни. Проблема зміцнення законності і дисципліни в діяльності державних органів. Гарантії законності і правопорядку. Роль Національної поліції в їх забезпеченні.

Співвідношення права, законності, правопорядку і суспільного порядку.

ТЕМА 20. Правосвідомість. Правова культура. Правове виховання.

Поняття та основні риси правосвідомості. Структура правової свідомості, її елементи. Правова ідеологія. Правова психологія. Поведінкова складова. Вплив правосвідомості на правотворчу, право інтерпретаційну та правозастосовну діяльність. Види та рівні правосвідомості. Професійна правосвідомість юриста. Особливості професійної правосвідомості працівників Національної поліції.

Деформація правосвідомості. Правовий дилетантизм. Правовий ідеалізм. Правовий нігілізм: поняття, причини його виникнення, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення праві свобод громадян, шляхи його подолання.

Правова культура: поняття, види та елементи. Правові погляди і принципи. Роль правової культури у формуванні громадянського суспільства та правової держави. Правова культура у законодавчій і правозастосовній діяльності. Професійна правова культура.

Правове виховання та його вплив на формування правосвідомості і правової культури. Форми правового виховання.

ТЕМА 21. Правове регулювання та його механізм

Правове регулювання, його різновиди та вплив на суспільні відносини. Предмет, метод, способи та типи правового регулювання. Правове регулювання як владний вплив держави за допомогою всіх юридичних засобів на суспільні відносини з метою їх розвитку.

Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин; етап дії правових норм; етап реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика.

Поняття механізму правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання: норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика. Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання.

Якість правового регулювання. Ефективність правового регулювання. Економічність правового регулювання. Цінність правового регулювання. Вимоги до механізму правового регулювання у державах соціальної демократії. Законність, правосвідомість, правова культура, правова активність як фактори дієвості механізму правового регулювання. Місце і роль держави в правовому регулюванні суспільних відносин. Юридична техніка: поняття, види.

ТЕМА 23. Правові системи сучасності

Поняття і значення порівняльного правознавства. Поняття правової системи. Підходи до визначення поняття і структури правової системи.

Поняття типу правової системи. Характеристика різноманітних критеріїв класифікації правових систем. Різноманітність сучасних правових систем.

Романо-германська правова сім'я та її особливості. Англо-саксонська правова сім'я: поняття та її особливості.

Характеристика релігійно-традиційної правової сім'ї. Становлення мусульманського права, його джерела та особливості структури. Особливості класичного індуського права. Джерела індуського права. Вплив англійського права на індуське право. Канонічне право. Звичаєво-общинна правова сім'я. Джерела звичаєво-общинної правової сім'ї.

Характеристика та перспективи розвитку правової системи України.

Приклади тестових завдань

1. Дайте визначення поняття функцій держави:

- а) основні напрями діяльності держави;
- б) принципи діяльності держави;
- в) цілі діяльності держави;
- г) головні прийоми та методи діяльності держави;

2. Назвіть, яким терміном визначається сукупність державних органів, установ, підприємств та інших державних інститутів, за посередництвом яких практично виконуються завдання й функції держави:

- а) механізм держави;
- б) апарат держави;
- в) законодавча гілка державної влади;
- г) політична система суспільства;

3. Визначте, яка функція притаманна державі будь-якого типу:

- а) оборони держави;
- б) культурно-виховна;
- в) охорони прав і законних інтересів людини і громадянина;
- г) інтеграції у світову економіку.

Література.

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с
2. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки / [О.О. Тихомиров, М.М. Мікуліна, Ю.А. Іванов та ін.]; за заг. ред. Л.М. Стрельбицької. - Київ: Кондор Видавництво, 2016. 332 с.
3. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін.; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
4. Теорія держави і права: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] (Затверджено Міністерством освіти і науки України, лист МОН від 22.11.2013 № 1/11-18020) / Кол. авт.: кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2017; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
5. Тетарчук І., Дяків Т. Теорія держави і права : навч. посіб. для підготовки до іспиту. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 194 с.

РОЗДІЛ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Тема 1. Конституційне право – провідна галузь національного права України.

Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів “конституційне право” і “державне право”. Структура предмета конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі права України. Конституційно-правові норми: поняття, види та особливості. Структура конституційно-правової норми. Підстави класифікації конституційно-правових відносин. Конституційно-правові відносини і їх особливості. Види конституційно-правових відносин. Суб’єкти та об’єкти конституційно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни і припинення конституційно-правових відносин.

Відповідальність в конституційному праві. Поняття та характер конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади. Відповідальність держави перед своїми громадянами. Історичні етапи розвитку зарубіжного та українського конституціоналізму. Історія конституційного розвитку України.

Тема 2. Конституція України та її розвиток.

Поняття, сутність та функції Конституції України. Властивості та структура Конституції України. Види конституцій. Поняття та функції конституції. Конституція та конституціоналізм. Історичні етапи розвитку зарубіжного та українського конституціоналізму. Історія конституційного розвитку України. Джерела галузі конституційного права України. Природне та позитивне право. Проблема визнання природного права як джерела конституційного права. Система нормативних джерел галузі конституційного права України. Місце Конституції України та конституційних законів в системі джерел галузі конституційного права. Колізії в конституційно-правових інститутах.

Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України.

Поняття конституційного ладу і його співвідношення з державним ладом. Конституційний лад – державний лад конституційної держави. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Засада конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. Конституційне закріплення форми Української держави. Україна – унітарна держава. Поняття та риси унітарної держави. Україна – республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в

Україні. Характеристика політичного режиму в Україні. Захист конституційного ладу України. Особливий порядок внесення змін до розділу Конституції України, в якому визначаються загальні засади конституційного ладу. Конституційні засади регулювання військового і надзвичайного стану. Державні символи України. Державний Герб. Державний Прапор. Державний Гімн.

Тема 4. Основи правового статусу людини і громадянина. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців.

Поняття і юридична природа основних права, свобод і обов'язків людини і громадянина. Система основних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Права людини і міжнародне право. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Сучасна концепція прав людини, її відтворення в Конституції України. Визнання та гарантування природних прав і свобод людини, встановлених загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права.

Громадянство України: поняття та ознаки. Громадяни України, апатриди і біпатриди. Принципи громадянства України та їх закріплення в Конституції України і в законодавстві про громадянство. Права регламентація питань громадянства України. Форми виникнення громадянства України: набуття і визнання громадянства. Припинення громадянства України. Втрата громадянства і вихід із громадянства.

Категорії іноземців та осіб без громадянства. Особливості правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які мають дипломатичний чи консульський імунітет. Підстави перебування іноземців та осіб без громадянства на території України. Документи, що засвідчують законність перебування іноземців та осіб без громадянства на території України. Віза та візовий режим. Принципи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Поняття «біженець». Підстави та порядок набуття статусу біженця в Україні. Особливості правового статусу біженців в Україні. Права та обов'язки біженців. Підстави та юридичні наслідки припинення статусу біженця.

Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Поняття і юридична природа основних права, свобод і обов'язків людини і громадянина. Система основних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Права людини і міжнародне право. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Сучасна концепція прав

людини, її відтворення в Конституції України. Визнання та гарантування природних прав і свобод людини, встановлених загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права. Принцип свободи людини. Основні положення вчення про свободу. Принцип невідчуження природних прав і свобод людини. Принцип рівності людей і громадян у своїй гідності та правах. Принцип невичерпності конституційного переліку прав і свобод людини і громадянина. Політичні права і свободи громадян України. Свобода політичної діяльності. Політичні партії і громадські організації, їх конституційно-правовий статус.

Тема 6. Народне волевиявлення.

Поняття і види виборів в Україні, їх конституційно-правове регулювання. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. Виборче законодавство України. Поняття виборчого права і його основні принципи. Виборче право в об'єктивному розумінні. Суб'єктивне виборче право. Загальне виборче право. Пряме й рівне виборче право. Таємне голосування: мета і способи. Активне і пасивне виборче право. Виборчі цензи в Україні. Абсентеїзм в Україні, його причини і оцінка. Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). Мажоритарна і пропорційна виборчі системи в Україні. Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження. Центральна виборча комісія, виборча комісія Автономної Республіки Крим, територіальні, окружні та дільничні виборчі комісії. Виборчий процес, його основні принципи та стадії. Суб'єкти виборчого процесу в Україні. Виборчі округи та виборчі дільниці.

Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна і відміна рішень, прийняття референдумом. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

Тема 7. Конституційна система органів державної влади.

Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Державний апарат України. Поняття та ознаки органу державної влади. Конституційна система органів державної влади України. Принципи організації і діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.

Тема 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.

Конституційний статус Верховної Ради України. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, парламент України. Парламент та його ознаки. Види парламентів. Функції Верховної Ради

України. Кількісний склад та структура Верховної Ради України. Строк повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України. Компетенція Верховної Ради України: поняття, конституційне закріплення. Законодавча компетенція. Питання, що визначаються та встановлюються виключно законами України. Закони: поняття, види інші акти Верховної Ради України: постанови, декларації, заяви, звернення. Органи та посадові особи при Верховній Раді України. Апарат Верховної Ради України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: порядок призначення, повноваження.

Тема 9. Президент України.

Соціальне призначення, політична роль глави держави в системі вищих органів держави. Президент України як одноосібний глава держави. Президент України в системі вищих органів державної влади. Порядок заміщення посади глави держави. Юридичні вимоги до кандидатів на пост Президента України. Загальна характеристика законодавства про вибори Президента України. Інавгурація Президента України. Символи президентської влади. Акти Президента України. Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відставка Президента України. Неможливість виконання Президента України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України.

Тема 10. Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України - уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення і політико-правова роль уряду. Місце уряду в системі вищих органів державної влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Програма діяльності уряду, її політико-правове значення. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Уряд як колегіальний орган загальної компетенції. Розподіл повноважень між членами уряду. Роль Прем'єр-міністра України в організації роботи уряду. Повноваження уряду у сфері зовнішньої та внутрішньої політики. Роль Кабінету Міністрів України у законодавчому та бюджетному процесі. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади. Порядок роботи Кабінету Міністрів України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування. Акти органів виконавчої влади. Основні завдання та функції міністерств. Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок

формування, структура, функції та повноваження голів місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.

Система місцевого самоврядування. Форми здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою. Органи та посадові особи місцевого самоврядування. Статус сільських, селищних, міських рад як представницьких органів місцевого самоврядування. Компетенція сільської, селищної, міської ради. Статус голів, депутатів і виконавчих органів ради та їх повноваження. Надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади, сфера делегованих повноважень.

Тема 11. Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура.

Поняття судової влади і правосуддя. Засади організації судової влади в Україні. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. Порядок утворення судів. Конституційно-правовий статус суддів. Суддя - носій судової влади. Порядок призначення і обрання суддів. Припинення повноважень судді. Підстави і порядок припинення повноважень суддів. Права та обв'язки суддів. Гарантії незалежності суддів. Дисциплінарна відповідальність суддів.

Конституційний Суд України: склад, порядок формування та повноваження. Акти Конституційного Суду України.

Конституційно-правовий статус прокуратури України. Структура органів прокуратури в Україні. Функції і повноваження прокуратури України. Акти прокурорського реагування.

Тема 12. Територіальний устрій України.

Поняття та зміст державно-територіального устрою. Види державного устрою. Поняття та види автономії. Територія держави як об'єкт конституційно-правових відносин. Державна територія України. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України, його принципи. Конституційно-правовий зміст поняття «регіон», «автономна республіка», «область», «район». Особливий статус окремих територій та адміністративно-територіальних одиниць. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим як тимчасово окупованої території України.

Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Принцип

визнання і гарантування місцевого самоврядування як одна з основ конституційного ладу України. Принципи місцевого самоврядування в Україні. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування.

Приклади тестових завдань

1. На яку територію поширюється суверенітет України?

- a) на всю територію України;
- b) на всю територію Ради Європи;
- c) на всю територію;
- d) на територію, визначену законами України.

2. Державною мовою в Україні є:

- a) українська мова;
- b) регіональна мова, визначена відповідно до рішень органів місцевого самоврядування;
- c) українська мова, та мова визначена відповідно до рішень місцевих судів;
- d) українська мова та мова національних меншин.

3. Хто має право голосу на виборах і референдумах в Україні?

- a) громадяни України які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років;
- b) усі особи, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років і постійно проживають в Україні;
- c) громадяни України які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років і не перебувають за рішенням суду в місцях позбавлення волі;
- d) громадяни України які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років і не перебувають у відрядженні за кордоном.

Нормативні джерела:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР,- 1990,- №31. Ст. 429.
2. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.- № 38,- Ст. 502.

3. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. із змінами // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
4. Закон України. Про місцеве самоврядування в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170
5. Закон України. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 20. - Ст.99
6. Закон України. Про місцеві державні адміністрації // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 - Ст.190.
7. Закон України. Про громадянство України. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 13.- Ст.3.
8. Закон України. Про політичні партії в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 23. - Ст.118.
9. Закон України. Про статус депутатів місцевих рад // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст.290.
10. Закон України. Про внесення змін до Закону України "Про вибори Президента України" щодо забезпечення належної організації та проведення голосування // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 27, ст.923
11. Закон України. Про службу в органах місцевого самоврядування // Відомості Верховної, 2001, N 33, ст. 175
- 12.Закон України. Про органи самоорганізації населення // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 48. - Ст.254.
- 13.Закон України. Про судоустрій і статус суддів // Відомості Верховної Ради, 2016, № 31, ст.545.
- 14.Закон України. Про статус депутатів місцевих рад // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст.290
- 15.Закон України. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, N 19-20, ст.179

Література:

1. Конституційне право України: Підручник / За заг. ред. В.Л. Федоренка. — 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В.М. Шаповала. — К.: 2017. — 727 с.

РОЗДІЛ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

ТЕМА 1. Цивільне право в системі права України. Цивільне право як наука і навчальна дисципліна

Багатозначність терміна «цивільне право». Місце цивільного права в системі правових галузей. Взаємодія галузей сучасного права. Предмет цивільного права як галузі права. Цивільне право як регулятор суспільних відносин. Майнові відносини (відносини власності, майнові відносини у галузі товарообігу). Особисті немайнові відносини і виникнення їх у зв'язку із здійсненням особистих прав. Метод цивільного права. Загальне юридичне становище суб'єктів цивільних прав і обов'язків. Специфіка юридичних фактів у цивільному праві. Диспозитивні начала в цивільному праві. Особливості цивільно-правових санкцій. Принцип цивільного права. Функції цивільного права. Визначення і система цивільного права. Сторони в цивільному праві. Мета в цивільному праві. Цивільно-правові норми та інститути як система сучасного цивільного права. Форми систематизації (кодіфікація, інкорпорація).

Цивільне право як наука. Предмет науки цивільного права. Норми сучасного цивільного права. Суспільні відносини, які становлять предмет цивільно-правового регулювання. Цивільні правовідносини. Юридичні факти. Судова, господарська, адміністративна практика застосування цивільно-правових норм. Методи, що використовуються в науці цивільного права (формально-логічний метод, порівняльний метод, системно-структурний метод, конкретно-соціологічний).

Предмет, методи та система цивільного та торгового права зарубіжних країн. Порівняльно-правовий аналіз зарубіжного цивільного права. Джерела цивільного і торгового права зарубіжних країн. Дуалістична система приватного права. Публічне та приватне право. Метод правового регулювання цивільних та торгових відносин. Системи цивільного права деяких зарубіжних країн.

ТЕМА 2. Джерела цивільного права. Поняття та система цивільного законодавства

Поняття джерел цивільного права. Види джерел цивільного права. Нормативно-правові акти та міжнародні договори як джерела цивільного права. Правовий звичай як джерело права. Поняття цивільного законодавства. Цивільне право як галузь права і цивільне законодавство.

Система цивільного законодавства. Поняття й види цивільно-правових нормативних актів. Конституція як основа цивільного законодавства. Цивільний кодекс – основний акт цивільного законодавства. Інші законодавчі акти. Підзаконні нормативні акти та їх різновиди. Цивільно-правове значення

локальної нормотворчості юридичних осіб. Чинні нормативно-правові акти колишнього СРСР та УРСР

Дія цивільного законодавства у часі, у просторі і за колом осіб. Колізійні норми та їх застосування. Зворотна сила актів цивільного законодавства. Співвідношення загального та спеціального законодавства.

Аналогія закону й аналогія права. Роль у формуванні й застосуванні цивільного законодавства норм моралі, звичаїв ділового обороту.

Роль судової і господарської практики в удосконаленні, тлумаченні і застосуванні цивільного законодавства. Тлумачення актів цивільного законодавства.

ТЕМА 3. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав

Поняття і особливості цивільних правовідносин. Галузеві особливості цивільно-правових відносин. Ознаки цивільно-правових відносин. Елементи цивільно-правових відносин. Зміст цивільних правовідносин. Суб'єкти і об'єкти цивільних правовідносин. Суб'єктивне цивільне право і суб'єктивний цивільний обов'язок. Види цивільно-правових відносин. Регулятивні і охоронні відносини. Абсолютні і відносні правовідносини. Активні і пасивні цивільні правовідносини. Речові і зобов'язальні, майнові і немайнові правовідносини. Поняття цивільної правоздатності і дієздатності. Юридичні факти та їх класифікація. Дії і події як юридичні факти.

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права та виконання обов'язку. Поняття й види меж здійснення цивільних прав. Зловживання правом. Антимонопольні заборони і правила про неприпустимість недобросовісної конкуренції як різновиду межі здійснення цивільних прав.

Поняття й зміст суб'єктивного права на захист. Форми та способи захисту цивільних прав. Юрисдикційна та неюрисдикційні форми захисту цивільних прав. Поняття й зміст самозахисту цивільних прав. Загальноприйняті засоби самозахисту. Необхідна оборона й дії в умовах крайньої необхідності як засоби самозахисту цивільних прав.

Міри оперативного впливу на порушника цивільних прав як засоби захисту суб'єктивного цивільного права. Поняття, основні особливості й види мір оперативного впливу в цивільному праві.

Міри державного примусу, що застосовуються для захисту цивільних прав.

Способи захисту. Визнання права. Припинення дій, то порушують право. Відновлення становища, що існувало до порушення права. Присудження до виконання обов'язку в натурі. Зміна правовідносин. Припинення правовідносин. Стягнення з особи, яка порушила право, завданих збитків. Стягнення неустойки (штрафу, пені). Компенсація моральної шкоди. Інші способи захисту. Органи, що здійснюють захист.

Роль та значення теми для діяльності юриста: В межах теми «Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав» вивчається галузеві

характеристики цивільних правовідносин шляхом встановлення особливостей предмета і методу цивільного права; досліджується структура індивідуалізованого (окремого) цивільного правовідношення (суб'єкт, об'єкт, зміст) та юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення цивільного правовідношення. Окрема увага приділяється здійсненню та захисту цивільних прав.

Вивчення зазначених питань допомагає юристу розмежовувати цивільні правовідносини від суміжних правовідносин та правильно застосовувати норми цивільного права щодо здійснення цивільних прав, виконання цивільних обов'язків, а також обирати та застосовувати способи захисту цивільних прав та інтересів.

ТЕМА 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Фізичні особи як індивідуальний (приватний) суб'єкт цивільного права. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правосуб'єктність іноземних громадян і осіб без громадянства.

Правоздатність фізичних осіб. Реальність і гарантованість правоздатності. Співвідношення і відмінності між правоздатністю і суб'єктивними цивільними правами. Правоздатність фізичних осіб. Рівність та невідчужуваність правоздатності фізичних осіб. Зміст і межі правоздатності фізичних осіб. Запобігання можливості фізичної особи мати цивільні права та обов'язки.

Дієздатність фізичних осіб: виникнення, зміст і припинення. Основні риси цивільної дієздатності. Часткова дієздатність малолітніх. Укладення дрібних побутових правочинів. Неповна дієздатність неповнолітніх. Набуття повної цивільної дієздатності. Емансипація. Випадки й умови обмеження дієздатності фізичних осіб. Правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.

Поняття та правові наслідки встановлення опіки та піклування. Порядок і правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою і оголошення її померлою. Ім'я і місце проживання фізичної особи. Акти цивільного стану. Цивільний стан (правовий статус). Порядок реєстрації актів цивільного стану, їх оскарження і відновлення.

ТЕМА 5. Юридичні особи і держава як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття та ознаки юридичної особи. Організаційна єдність. Наявність відокремленого майна. Виступ у цивільному обороті від свого імені. Здатність нести самостійну майнову відповідальність. Здатність бути позивачем або відповідачем у суді, господарському чи третейському суді. Правоздатність і дієздатність юридичної особи. Зміст цивільної правоздатності юридичної особи. Органи юридичної особи. Індивідуалізація

юридичної особи. Філії та представництва юридичної особи.

Порядок виникнення і припинення юридичних осіб. Основні способи утворення юридичних осіб (розпорядчий, нормативно-явочний, дозвільний). Установчі документи юридичної особи. Порядок реєстрації юридичної особи. Внесення змін до установчих документів юридичної особи.

Форми припинення юридичних осіб (ліквідація, правонаступництво). Порядок припинення юридичної особи шляхом ліквідації. Ліквідаційна комісія. Черговість задоволення претензій кредиторів в разі ліквідації юридичної особи. Порядок припинення юридичної особи шляхом правонаступництва. Форми правонаступництва: поділ, приєднання, злиття, перетворення. Виділ. Банкрутство як одна з підстав для ліквідації юридичної особи.

Україна, як особливий суб'єкт цивільного права. Участь України в цивільно-правових відносинах.

ТЕМА 6. Види юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб.

Види юридичних осіб, їх класифікація і цивільно-правове значення. Комерційні й некомерційні юридичні особи. Класифікація юридичних осіб у залежності від виду власності. Поняття унітарної та корпоративної юридичної особи. Асоційовані юридичні особи. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права. Інші критерії класифікації юридичних осіб.

Організаційно-правові форми юридичних осіб за Цивільним кодексом. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Господарські товариства, їх види та особливості створення, діяльності та припинення. Виробничі кооперативи. Види непідприємницьких товариств. Установи.

Розбіжності у цивільно-правовому регулюванні організаційно-правових форм юридичних осіб за Цивільним та Господарським кодексами. Підприємства та їх види. Об'єднання підприємств.

ТЕМА 7. Об'єкти цивільних правовідносин. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Обороздатність об'єктів цивільних прав. Відносини між суб'єктами з приводу того чи іншого об'єкту. Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей. Засоби виробництва і предмети споживання. Речі, вилучені з цивільного обороту, обмежені в обороті і не вилучені з цивільного обороту. Речі індивідуально визначені і родові. Речі споживні і неспоживні; подільні і неподільні; головні і приналежності; плоди і доходи. Гроші та валютні цінності. Нерухомі та рухомі речі. Майно. Підприємство як об'єкт цивільних правовідносин. Тварини як об'єкт цивільних правовідносин. Дії, послуги, результати творчої діяльності, особисті немайнові блага, інформація як об'єкти цивільних прав.

Цінні папери як об'єкти цивільних прав. Групи та види цінних паперів. Пайові цінні папери. Боргові цінні папери. Приватизаційні папери як особливий вид державних цінних паперів. Похідні цінні папери. Товаророзпорядчі цінні папери. Іпотечні цінні папери. Вексель як об'єкт цивільного права. Цінні папери іменні, ордерні та на пред'явника. Передання прав та виконання за цінним папером.

ТЕМА 8. Правочини як підстава виникнення, зміни або припинення цивільних правовідносин.

Поняття правочину та його особливості в системі юридичних фактів. Правочин як вольова й правомірна дія. Підстави (цілі) правочину. Види правочинів.

Умови дійсності правочинів. Презумпція правомірності правочину. Відповідність змісту правочинів вимогам закону. Дієздатність учасників правочинів. Воля й волевиявлення в правочині. Спрямованість правочину на реальне настання правових наслідків. Додержання форми правочину. Дотримання прав неповнолітніх дітей при укладенні правочинів. Засоби вираження волі у правочинах. Усна форма правочину. Письмова форма правочину: проста та нотаріальне посвідчення. Правові наслідки недотримання сторонами простої письмової форми правочину. Укладення правочину шляхом мовчання та конклюдентних дій. Державна реєстрація правочину.

Недійсність правочинів. Види недійсних правочинів. Нікчемні та оспорювані правочини. Недійсність частини правочину. Загальні та спеціальні наслідки недійсності правочинів.

ТЕМА 9. Особисті немайнові права фізичної особи.

Роль і значення особистих немайнових прав. Поняття особистих немайнових прав, не пов'язаних і майновими. Ознаки особистих немайнових відносин. Зміст особистих абсолютних правовідносин. Класифікація особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Особисті немайнові права юридичної особи. Захист особистих немайнових прав.

Право фізичної особи на ім'я. Право фізичної особи на власне зображення. Право на особисту недоторканість і свободу, охорону житла і здоров'я. Право на повагу до честі, гідності та ділової репутації фізичної або юридичної особи. Особливості захисту цих прав.

ТЕМА 10. Строки та терміни. Позовна давність

Поняття і значення строків в цивільному праві. Строки та їх співвідношення з юридичними фактами у цивільному праві. Різниця між строком і терміном. Обчислення строків у цивільному праві. Види цивільно-

правових строків. Строки здійснення суб'єктивних прав і виконання обов'язків. Строки захисту цивільних прав (гарантійні, оперативного захисту, претензійні, позовної давності, процесуальні).

Позовна давність. Види строків позовної давності (загальні і спеціальні). Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Початок перебігу позовної давності. Застосування позовної давності. Зупинення, переривання й поновлення строків позовної давності. Наслідки спливу строків позовної давності.

ТЕМА 11. Представництво та довіреність.

Поняття та правове значення представництва як різновиду організаційних відносин. Внутрішні та зовнішні відносини представництва. Повноваження представника. Види представництва. Представництво за законом. Представництво на підставі акта органу юридичної особи. Представництво за договором доручення. Комерційне представництво.

Поняття, зміст та види довіреності. Разова, спеціальна, генеральна довіреності. Форма та строки довіреності. Довіреність юридичної особи. Передоручення. Припинення дії довіреності.

ТЕМА 12. Цивільно-правова відповідальність

Поняття цивільно-правової відповідальності як засобу захисту цивільних прав. Особливості відповідальності в цивільному праві, її основні принципи й функції. Види цивільно-правової відповідальності.

Умови цивільно-правової відповідальності. Поняття й склад цивільного правопорушення. Протиправна поведінка як умова цивільно-правової відповідальності. Поняття й зміст шкоди (збитків) у цивільному праві. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і результатом, що наступив. Вина правопорушника як умова цивільно-правової відповідальності. Поняття й форми вини в цивільному праві, їх значення. Випадки відповідальності незалежно від вини і за дії третіх осіб (за чужу вину) у цивільному праві. Особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності. Поняття й значення випадку і непереборної сили (форс-мажор).

ТЕМА 13. Загальні положення про право власності. Право спільної власності

Поняття власності і права власності. Власність як економічна, правова, соціальна категорія. Право власності в об'єктивному і суб'єктивному розумінні. Зміст права власності. Абсолютний характер права власності. Здійснення права власності. Непорушність права власності.

Суб'єкти права власності в Україні. Власність українського народу. Право власності фізичних осіб. Право власності юридичних осіб. Право власності держави, Автономної Республіки Крим і адміністративно-

територіальних утворень. Підстави виникнення права власності. Первісні та похідні, загальні та спеціальні підстави. Момент виникнення права власності в набувача майна за договором. Реєстрація речових прав: порядок та правове значення. Ризик випадкової загибелі або псування майна. Припинення права власності.

Поняття права спільної власності. Види права спільної власності. Суб'єкти права спільної власності. Право спільної часткової власності. Суб'єкти й об'єкти спільної часткової власності й підстави її виникнення. Здійснення права спільної часткової власності. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що є у спільній частковій власності. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. Право співвласника розпорядитися часткою у праві спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності. Виділ частки учасника спільної часткової власності. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності.

Право спільної сумісної власності. Підстави виникнення, суб'єкти й об'єкти права спільної сумісної власності. Особливості здійснення й припинення права спільної сумісної власності. Право спільної сумісної власності подружжя.

ТЕМА 14. Захист права власності. Володіння і інші речові права.

Поняття захисту права власності. Цивільно-правові засоби захисту права власності, їх класифікація.

Речево-правові засоби захисту права власності. Витребування власником майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Вимоги по усуненню порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов). Вимога про звільнення майна від арешту (виключення з опису).

Співвідношення права власності й інші речових прав. Види інших речових прав, їх класифікація. Поняття і зміст володіння чужою річчю. Види володіння. Суб'єкти володіння. Виникнення і припинення володіння. Захист володіння. Право обмеженого користування чужими речами (сервітути). Види сервітутів. Виникнення і припинення сервітутів. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Встановлення і припинення емфітевзису. Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій). Припинення і захист суперфіцію.

ТЕМА 15. Право інтелектуальної власності

Творча діяльність і роль цивільного права в її регулюванні. Поняття права інтелектуальної власності. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Інститути цивільного права, які регулюють і захищають відносини в галузі творчої діяльності. Система українського законодавства про охорону інтелектуальної власності.

Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Авторське право та суміжні права. Право промислової власності. Правова охорона засобів індивідуалізації цивільного обороту та нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності.

Підстави виникнення прав інтелектуальної власності. Види особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Використання об'єкта права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Здійснення прав інтелектуальної власності на об'єкт, який належить кільком особам. Права інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням трудового договору та за замовленням. Наслідки порушення права інтелектуальної власності. Захист інтелектуальної власності в Україні на сучасному етапі.

ТЕМА 16. Спадкове право

Поняття та значення спадкового права. Принципи спадкового права. Поняття спадкування та його значення. Історичний розвиток спадкового права та законодавства про спадкування.

Спадкове правонаступництво: поняття та види. Поняття та склад спадщини. Спадкоємці та спадкодавці. Підстави спадкування (за законом, за заповітом). Особливості спадкування прав інтелектуальної власності. Особливості спадкування цінних паперів та грошових вкладів. Особливості спадкування часток у господарських товариствах, приватних підприємств, майна підприємця. Особливості спадкування земельних ділянок, квартир та будинків, які перебувають у процесі приватизації. Особливості спадкування обов'язків померлого спадкодавця. Особливості спадкування майна, що знаходиться за кордоном або іноземцями.

Поняття та значення відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Поняття і значення інституту прийняття спадщини у спадковому праві. Способи, порядок і строки прийняття спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Переважне право окремих спадкоємців на виділення спадкового майна в натурі. Перерозподіл спадщини. Підстави та порядок вжиття заходів до охорони спадкового майна. Компетенція посадових осіб щодо вжиття заходів до охорони спадщини. Пред'явлення претензій кредиторами спадкодавця. Порядок оформлення спадкових прав. Свідоцтво про право на спадщину. Підстави та наслідки визнання спадкового майна відумерлим. Відмова від спадщини.

Особливості спадкування за законом. Черги спадкоємців за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування. Спадкування усиновленими та усиновлювачами. Перша черга спадкоємців за законом. Друга черга спадкоємців за законом. Третя черга спадкоємців за законом. Четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкоємців за законом. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині

спадкоємців за законом. Спадкова трансмісія. Порядок закликання до спадкування за законом. Розподіл спадщини між спадкоємцями.

Поняття і ознаки заповіту. Право на заповіт. Права заповідача. Заповідальний відказ. Предмет заповідального відказу. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Секретний заповіт.

Принцип свободи заповідальних розпоряджень. Обмеження свободи заповідальних розпоряджень. Підпризначення спадкоємця як різновид заповідального розпорядження. Заповідальний відказ як різновид заповідального розпорядження. Покладання та встановлення сервітуту як різновиди заповідальних розпоряджень.

Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Позбавлення спадщини.

Форма заповіту. Посвідчення заповіту. Поняття секретного заповіту. Оголошення нотаріусом секретного заповіту. Посвідчення заповіту при свідках. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Таємниця заповіту. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.

Спадковий договір: поняття, природа, елементи і виконання.

Тема 17. Загальні положення про цивільно-правові зобов'язання. Цивільно-правовий договір : поняття, сутність, класифікація

Зобов'язальне право - це підгалузь цивільного права, норми якої регулюють переважно відносини майнового обороту (товарообміну), тобто відносини, що виникають при переході матеріальних та інших благ, (які мають економічну форму товару), від однієї особи до іншої.

Договір – є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Договір як підстава виникнення цивільного зобов'язання. Правова природа та функції договору. Порядок укладення договорів. Оферта і акцепт. Особливості укладення окремих видів договорів. Форма договору. Умови договору (істотні, випадкові, звичайні).

Елементи договору: суб'єкти договору (договірних відносин); предмет договору; зміст договору; тлумачення змісту положень договору.

Свобода договору та її межі. Зміна та припинення договору. Класифікація договорів. Типи та види договорів: договір приєднання;

публічний договір; типові та примірні договори. Співвідношення договору з законом, звичаєм.

Тема 18. Зобов'язання з передачі майна у власність

Загальна характеристика договору купівлі-продажу. Джерела правового регулювання. Сфера застосування. Укладення договору купівлі-продажу.

Істотні умови договору: а) предмет договору; б) ціна; в) інші умови договору.

Сторони договору. Право продажу товарів. Форма договору купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором. Відповідальність сторін за договором купівлі-продажу. Поняття та особливості договору роздрібною купівлі-продажу. Суб'єкти договору роздрібною купівлі-продажу. Правовий статус продавця. Порядок укладення договору та форма договору роздрібною купівлі-продажу. Права покупця за Законом України "Про захист прав споживачів": а) на належну якість товарів; б) право на безпеку товарів; в) на інформацію про товари; г) у випадку придбання речі неналежної якості; д) на обмін речі належної якості; е) на компенсацію моральної шкоди. Порядок та особливості захисту прав покупця. Відповідальність продавця у сфері роздрібною торгівлі. Продаж товарів тривалого користування у розстрочку.

Особливості купівлі-продажу на біржі. Сторони біржової угоди. Умови, яким повинні відповідати біржові угоди. Особливості укладення біржових угод.

Поняття, сфера застосування та законодавче регулювання договору поставки. Сторони договору поставки. Порядок і форми укладення договору поставки. Переддоговірні спори. Істотні умови та зміст договору поставки. Зміна та припинення договору. Виконання як спосіб припинення договору. Відповідальність сторін за порушення умов договору поставки: а) за прострочення поставки; б) за недопоставку; в) за поставку неякісних товарів (продукції); г) за поставку некомплектної продукції, а також з порушенням вимог щодо упаковки, тари та маркування. Особливості поставки продукції для державних потреб щодо: а) суб'єктного складу; б) порядку укладення державного контракту; в) відповідальності сторін. Постачання енергетичними та іншими природними ресурсами через приєднану мережу.

Поняття та загальна характеристика договору міни. Сторони договору міни. Особливості укладення та виконання договору міни. Особливості правового регулювання товарообмінних операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Поняття та загальна характеристика договору дарування. Сторони у договорі дарування. Порядок укладення, форма та істотні умови договору дарування. Зміст договору дарування. Відмова від договору та розірвання договору дарування. Правові наслідки. Правове регулювання благодійної діяльності.

Договір ренти: поняття та загальна характеристика договору. Сторони у договорі ренти. Умови договору ренти. Форма і розмір ренти. Забезпечення виплати ренти. Зміст договору ренти. Відмова від договору ренти. Підстави розірвання договору. Правові наслідки розірвання договору ренти.

Поняття та загальна характеристика договору довічного утримання. Сторони договору. Порядок укладення та форма договору. Зміст договору. Зміна, розірвання та припинення договору довічного утримання. Правові наслідки зміни, розірвання та припинення договору довічного утримання.

Тема 19. Зобов'язання з передачі майна у користування

Загальна характеристика договору найму (оренди). Сфера застосування та законодавче регулювання. Суб'єкти та об'єкти договору найму (оренди). Порядок укладення та форма договору. Зміст договору. Зміна, розірвання та припинення договору.

Поняття та загальна характеристика договору прокату. Сторони договору прокату. Порядок укладення та форма договору прокату. Договір прокату як публічний договір та договір приєднання. Об'єкт договору прокату. Права та обов'язки сторін договору прокату.

Договір найму (оренди) будівель і споруд: поняття, порядок укладення та форма договору. Договір найму (оренди) транспортних засобів: поняття, форма договору, види договорів найму (оренди) транспортних засобів. Договір найму (оренди) земельних ділянок: поняття, порядок укладення та форма договору.

Місце договору оренди державного та комунального майна в системі договорів майнового найму. Особливості суб'єктного складу договору. Порядок та форма укладення договору. Права трудового колективу при укладенні договору. Істотні умови договору. Особливості законодавчого визначення об'єкту та строків в договорі. Порядок визначення розміру орендної плати. Права та обов'язки сторін за договором. Зміна, розірвання та припинення договору оренди державного та комунального майна. Відповідальність сторін за договором.

Проблеми правового регулювання договору лізингу. Суб'єкти договору лізингу. Предмет договору лізингу. Істотні умови договору лізингу. Права та обов'язки сторін за договором лізингу. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договору лізингу.

Поняття та законодавче регулювання договору концесії. Принципи концесійної діяльності. Суб'єктний склад договору. Порядок проведення концесійного конкурсу. Об'єкти, що можуть надаватися у концесію. Порядок укладення та істотні умови договору концесії. Зміст договору. Ризики сторін за договором. Відповідальність сторін за невиконання зобов'язань за концесійним договором. Підстави припинення концесійного договору.

Право громадян на житло та його реалізація. Види житлових фондів за законодавством України. Загально-правова характеристика договору

найму (оренди) житла та сфера його застосування. Сторони договору найму (оренди) житла. Предмет договору найму (оренди) житла. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди) житла. Зміна умов договору найму (оренди) житла. Підстави, порядок та правові наслідки припинення договору найму (оренди) житла.

Договір найму у державному житловому фонді: сторони договору; передумови укладення договору найму житла у державному житловому фонді, порядок укладення договору та форма договору; предмет договору; зміст договору; особливості зміни та розірвання договору. Особливості користування гуртожитками та службовими житловими приміщеннями.

Поняття та загальна характеристика договору позички. Сторони договору позички. Порядок укладення та форма договору позички. Зміст договору позички. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договору позички.

Тема 20. Зобов'язання з виконання робіт.

Загальні положення про договори підряду. Сфера застосування та законодавче регулювання. Сторони в договорі підряду. Особливості підрядних договорів за участю фізичних осіб. Порядок укладення і форма договору підряду. Істотні умови договору підряду: а) предмет договору; ціна договору, кошторис та його види; строки виконання. Зміст договору підряду. Особливості виконання договору підряду. Особливості прийняття роботи, виконаної за договором підряду. Відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання умов договору підряду.

Поняття та загальна характеристика договору побутового підряду. Особливості суб'єктного складу за договором побутового підряду. Порядок укладення і форма договору побутового підряду. Зміст договору побутового підряду. Виконання договору побутового підряду та гарантії прав замовника.

Договори будівельного підряду. Сфера застосування та законодавче регулювання. Сторони в договорі. Спеціальні вимоги, яким повинен відповідати підрядник. Передумови та порядок укладення договору будівельного підряду. Форма договору будівельного підряду. Права та обов'язки сторін за договором будівельного підряду. Особливості виконання договорів будівельного підряду. Прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду. Особливості договорів будівельного підряду, укладених на виконання державного замовлення.

Поняття та загальна характеристика договору підряду на проектні та пошукові роботи. Сторони договору на підряду проектні та пошукові роботи. Порядок укладення та форма договору підряду на проектні та пошукові роботи. Вихідні дані для проведення проектних та пошукових робіт. Зміст договору підряду на проектні та пошукові роботи. Виконання умов договору

та відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання умов договору підряду на проектні та пошукові роботи.

Поняття та загальна характеристика договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Порядок укладення та форма договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Зміст договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Виконання умов договору та відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання умов договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Аудит та аудиторська діяльність. Нормативно-правове регулювання. Поняття та риси договору на проведення аудиту. Сторони договору. Загальні і спеціальні вимоги щодо суб'єктного складу. Сертифікація і ліцензування аудиторської діяльності. Порядок укладення договору. Істотні умови та зміст договору. Виконання договору. Оформлення виконання. Відповідальність сторін за договором.

Тема 21. Зобов'язання з надання послуг. Загальні положення.

Поняття та загальна характеристика договорів про надання послуг. Сфера застосування та законодавче регулювання договорів про надання послуг. Істотні умови договорів про надання послуг: а) предмет (види послуг); б) ціна; в) строки надання послуг. Особливості виконання та відповідальність за порушення умов договорів про надання послуг.

Поняття, види, юридична природа договорів перевезення та їх правове регулювання. Організаційні договори по перевезеннях. Сторони в договорі. Загальні та спеціальні вимоги до перевізника (ліцензування та сертифікації перевезень). Порядок укладення та оформлення договору перевезення різними видами транспорту. Права і обов'язки сторін за договором перевезення. Виконання договору перевезення. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору. Особливості відповідальності перевізника. Претензії і позови з перевезень.

Загальна характеристика договору на перевезення пасажирів, багажу та пошти. Особливості перевезення транспортом загального користування. Сторони договору перевезення пасажирів, багажу та пошти. Гарантії захисту прав пасажирів як споживачів. Порядок укладення та оформлення договору перевезення пасажирів, багажу та пошти. Права та обов'язки сторін за договором. Виконання умов договору та відповідальність за невиконання чи неналежне виконання умов договору перевезення пасажирів, багажу та пошти.

Загальна характеристика договору транспортного експедирування. Сторони договору транспортного експедирування. Порядок укладення та

форма договору транспортного експедирування. Права та обов'язки сторін за договором. Виконання умов договору та відповідальність за невиконання чи неналежне виконання умов договору транспортного експедирування.

Загальна характеристика договору зберігання. Підстави виникнення обов'язку по зберіганню майна. Сторони договору. Статус професійного охоронця. Порядок укладення та форма договору зберігання. Істотні умови договору: предмет договору; строк зберігання; плата за зберігання. Зміст договору зберігання. Виконання договору зберігання. Відповідальність сторін за договором зберігання. Особливості відповідальності охоронця за безоплатним договором. Відповідальність професійного охоронця.

Правовий статус товарного складу як професійного охоронця. Загальна характеристика договору складського зберігання. Характеристика складських документів. Правова природа складського свідоцтва і подвійного складського свідоцтва. Особливості виконання договору складського зберігання. Відповідальність сторін за договором складського зберігання.

Зберігання майна у ломбарді. Зберігання цінностей у банку, в індивідуальному банківському сейфі. Зберігання у камерах зберігання транспортних організацій. Особливості зберігання майна в готелях, гуртожитках, гардеробах. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр). Договір охорони об'єктів. Зберігання автотранспортних засобів.

Поняття та загальна характеристика договору доручення. Сторони договору доручення. Форма та зміст договору доручення. Виконання договору доручення. Підстави та правові наслідки припинення договору доручення.

Правове регулювання та сфера застосування договору комісії. Сторони договору комісії. Форма та зміст договору комісії. Вказівки комітента та правові наслідки відступу від них. Виконання договору комісії та прийняття виконання комітентом. Відмова комісіонера від виконання договору та скасування договору комітентом та правові наслідки цього. Договір субкомісії. Особливості правового регулювання та сфера застосування консигнаційних договорів. Загальна характеристика агентських договорів.

Правове регулювання та сфера застосування договорів управління майном. Суб'єкти управління майном: установник управління; управитель; вигодонабувачі. Істотні умови управління майном: предмет договору; плата за управління майном; строк договору. Форма та зміст договору управління майном. Припинення договору управління майном. Відповідальність управителя майна. Особливості управління цінними паперами.

Договір позики: загальна характеристика та сфера застосування. Сторони договору позики. Порядок укладення та форма договору позики. Зміст договору позики. Виконання договору позики. Оформлення договору позики вексями: а) основні поняття вексельного права; види векселів; б) визначення строків платежів за векселем; в) вексельне поручительство – аваль; г) платіж за векселем. Опротестування векселів. Вексельна давність.

Укладення договору позики шляхом випуску і продажу облігацій: а) поняття та види облігацій; б) права власників облігацій. Позикові операції ломбардів.

Тема 22. Кредитно-розрахункові зобов'язання. Договори з надання фінансових послуг

Кредитний договір: загальна характеристика та сфера застосування. Суб'єкти кредитного договору. Загальні та спеціальні вимоги до кредитодавця. Порядок укладення та форма кредитного договору. Істотні умови договору. Зміст кредитного договору. Способи забезпечення кредитних договорів. Виконання кредитного договору та відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договору. Класифікація кредитних договорів.

Загальна характеристика договору банківського вкладу. Особливості суб'єктного складу договору банківського вкладу. Порядок укладення та форма договору банківського вкладу. Правова природа ощадної книжки та ощадного сертифіката. Види банківських вкладів. Виконання договору банківського вкладу та відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договору.

Загальна характеристика договору банківського рахунку. Особливості суб'єктного складу договору банківського рахунку. Порядок укладення та форма договору банківського рахунку. Операції за рахунком, що виконуються банком. Припинення договору банківського рахунку та його правові наслідки. Банківська таємниця. Гарантії забезпечення інтересів клієнтів.

Загальна характеристика договору факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги). Особливості суб'єктного складу договору факторингу. Порядок укладення та зміст договору факторингу. Виконання договору. Виконання боржником грошової вимоги факторові. Захист прав боржника.

Загальні положення про розрахунки. Готівкові і безготівкові розрахунки. Види безготівкових розрахунків: а) розрахунки платіжними дорученнями; б) розрахунки платіжними вимогами-дорученнями; в) розрахунки чеками; г) розрахунки акредитивами; д) розрахунки векселями; е) розрахунки платіжними вимогами; є) розрахунки інкасовими дорученнями.

Загальна характеристика договору комерційної концесії. Особливості суб'єктного складу договору комерційної концесії. Порядок укладення та форма договору комерційної концесії. Істотні умови договору. Зміст договору комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Виконання договору комерційної концесії. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання договору комерційної концесії.

Тема 23. Страхові зобов'язання

Страховання. Основні поняття страхового права. Загальна характеристика договору страхування. Суб'єкти страхування: правовий статус страховика; правовий статус товариства взаємного страхування; співстрахування та перестраховання; страхувальники, вигодонабувачі та застраховані особи; порядок провадження діяльності страховими посередниками. Порядок укладення та форма договору страхування. Зміст договору страхування. Припинення договору страхування. Особливості дострокового припинення договору страхування. Види і форми страхування: особливості майнового страхування; особливості особистого страхування; страхування відповідальності; страхування ризиків.

Тема 24. Зобов'язання зі спільної діяльності

Характеристика договору про спільну діяльність. Договір простого товариства. Правовий режим майна, внесеного учасниками. Ведення спільних справ учасників. Права та обов'язки учасників. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями. Підстави, порядок та правові наслідки припинення договору простого товариства.

Тема 25. Недоговірні зобов'язання.

Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Правова природа конкурсу як підстави виникнення цивільних правовідносин. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної чи юридичної особи. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Співвідношення договірної та недоговірної відповідальності. Делікт як підстава притягнення до недоговірної відповідальності. Умови відповідальності: а) суб'єкти. Особливості відповідальності за шкоду, заподіяну неповнолітніми, недієздатними, обмеженими в дієздатності; б) об'єкти; в) вина як умова відповідальності. Форми вини та її значення; г) об'єктивна сторона: поняття протиправності; характер причинного зв'язку; шкода. Обставини, які звільняють від майнової відповідальності: а) необхідна оборона, самозахист; б) особливості відшкодування шкоди, заподіяної в стані крайньої необхідності. Обставини, які виключають майнову відповідальність (казус, непереборна сила). Способи відшкодування шкоди. Особливості відшкодування моральної шкоди.

Відповідальність фізичної чи юридичної особи за шкоду, завдану їхнім працівником чи іншою особою. Особливості відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади АРК або органом місцевого самоврядування чи їх посадовими особами. Відповідальність за шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду: право на відшкодування шкоди; підстави і умови відповідальності; порядок і

розміри відшкодування завданої шкоди; особливості відшкодування моральної шкоди. Особливості відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину. Відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: а) поняття джерела підвищеної небезпеки; б) суб'єкти відповідальності; в) особливості відповідальності володільця джерела підвищеної небезпеки; г) відповідальність за шкоду, заподіяну при зіткненні джерел підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, спільно заподіяну кількома особами. Регресні зобов'язання. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Суб'єкти зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Умови відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Способи та порядок відшкодування шкоди: визначення заробітку (доходу), втраченого внаслідок каліцтва, іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, яка працювала за трудовим договором, чи фізичної особи-підприємця; завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого: коло осіб, які мають право на відшкодування шкоди; порядок визначення розміру відшкодування; порядок відшкодування шкоди.

Підстави та порядок зменшення чи збільшення розміру відшкодування шкоди.

Приклади тестових завдань

1. Як називається сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні майнові відносини, пов'язані з володінням, розпорядженням матеріальними благами, а також особисті немайнові відносини:

- a) Цивільне право.
- b) Цивільне законодавство.
- c) Ділова репутація.
- d) Право інтелектуальної власності.

2. Які з нижченаведених правовідносин не є цивільно-правовими:

- a) Відносини щодо сплати податку з доходів фізичної особи.
- b) Відносини між Національним гірничим університетом та студентом з приводу користування бібліотечним фондом.
- c) Відносини між співвласниками житлового будинку з приводу його розподілу.
- d) Відносини між компанією і рекламним агентством з приводу проведення реклами продукції компанії.

3. За допомогою чого усуваються прогалини цивільно-правового

регулювання, якщо суспільні відносини, які складають предмет цивільного права, не врегульовані законодавством, але є норма, яка регулює схожі суспільні відносини:

- a) Аналогії закону.
- b) Ці правовідносини взагалі виносяться за межі правового регулювання.
- c) Аналогії права.
- d) Принципа диспозитивності.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
5. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
6. Рішення Європейського суду з прав людини в цивільних справах. Захист власності, приватного і сімейного життя та свободи поглядів. К.: Юрінком Інтер, 2019. 324 с.
7. Дзера О.В. Договірне право України. Загальна частина. К., 2020. 896 с.
8. Право інтелектуальної власності : підручник. [О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов, Т. С. Ківалова, В. С. Дмитришин, О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе та ін.] за заг. ред. О. І. Харитонової. К., 2021. 540 с.
9. Легеза Ю.О. (у співавт.) Цивільне право (Загальна частина). Навчальний посібник К.: «Хай-тек», 2013. 432 с. (гриф МОН України).

РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

Тема 1. Поняття, предмет, завдання та система кримінального права. Наука кримінального права

Поняття кримінального права як самостійної галузі права, галузі законодавства, навчальної дисципліни та науки - галузі правознавства

(юриспруденції). Принципи кримінального права України: загальні та галузеві. Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінальне процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право). Джерела кримінального права. Система кримінального права. Загальна і Особлива частини. Поняття і система Загальної частини. Наука кримінального права. Методи науки кримінального права. Система курсу кримінального права

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Структура (будова) Кримінального кодексу України. Загальна і Особлива частини КК України, їх єдність і взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини КК України; диспозиції і санкції, їх види. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття, значення та види. Аналогія в кримінальному праві. Конституційні положення щодо дії закону про кримінальну відповідальність в часі і просторі. Чинність законів про кримінальну відповідальність в часі. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність в просторі. Видача осіб, які вчинили кримінальні правопорушення.

Тема 3. Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини: їх суб'єкт та зміст. Виникнення і припинення кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність і кримінальне покарання. Питання про юридичні підстави кримінальної відповідальності в науці та законодавстві.

Тема 4. Кримінальне правопорушення і його види

Соціальна природа кримінального правопорушення. Історично мінливий характер поняття кримінального правопорушення. Криміналізація і декриміналізація суспільне небезпечних діянь. Визначення поняття кримінального правопорушення: 1) формальне; 2) матеріальне; 3) формально-матеріальне, їх суть. Поняття кримінальних правопорушень за чинним КК України. Ознаки кримінальних правопорушень. Питання вдосконалення поняття кримінальних правопорушень в кримінальному праві. Поняття малозначності діяння (ч. 2 ст. 11 КК України). Критерії відмежування кримінальних правопорушень від інших правопорушень. Концепція кримінального правопорушення. Теоретичне співвідношення кримінальних правопорушень і кримінальних проступків. Класифікація

кримінальних правопорушень: поняття та критерії. Класифікація кримінальних правопорушень залежно від ступеня тяжкості (ст. 12 КК України).

Тема 5. Склад кримінальних правопорушень

Поняття складу кримінального правопорушення і його значення. Співвідношення понять кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх зміст, органічна єдність. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона як елементи складу кримінального правопорушення, їх ознаки. Обов'язкові і факультативні ознаки складу кримінального правопорушення, значення такого ділення ознак складу кримінального правопорушення: 1) як конститутивних ознак; 2) як кваліфікуючих ознак; 3) як обставин, що обтяжують відповідальність при призначенні покарання. Види складів кримінального правопорушення. Склад кримінального правопорушення і кваліфікація кримінального правопорушення. Поняття кваліфікації кримінального правопорушення та її значення.

Тема 6. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Значення об'єкта кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпеки кримінального правопорушення та його кваліфікації. Суспільні відносини як об'єкт кримінального правопорушення. Структура суспільних відносин. Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення. Поняття предмета кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення. Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення. Проблеми подальшого розвитку вчення про об'єкт кримінального правопорушення.

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпеки, кваліфікації кримінального правопорушення, а також відокремлення одного складу кримінального правопорушення від іншого. Поняття дії та бездіяльності. Поняття нездоланної сили, фізичного і психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну

відповідальність за суспільне небезпечне діяння. Суспільне небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення; поняття суспільно небезпечних наслідків, їх види та значення в кримінальному праві. Кримінальні правопорушення з матеріальними, формальними та усіченими складами: значення такого поділення. Причинний зв'язок в кримінальному праві та його значення. Теорії причинного зв'язку. Спосіб, знаряддя, засоби, обстановка, місце, час вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення; їх значення.

Тема 8. Суб'єкт кримінального правопорушення

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Суб'єкт кримінального правопорушення та особа, яка вчинила кримінальне правопорушення. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Загальний, зменшений і збільшений вік кримінальної відповідальності. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутністю офіційних даних, що його підтверджують. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття осудності та її значення, формула неосудності та її види. Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин. Проблеми визнання юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення у кримінальному праві.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові і факультативні. Поняття вини та її значення. Неприпустимість об'єктивного ставлення у вину. Форми вини в кримінальному праві. Умисел та його види. Необережність та її види. Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відміна від кримінальної протиправної недбалості. Подвійна, складна (змішана) форма вини та її значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Мотив, мета та емоційний стан як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Поняття та види помилок в кримінальному праві.

Тема 10. Стадії кримінального правопорушення

Поняття і види стадій вчинення кримінального правопорушення за чинним законодавством. Готування до кримінального правопорушення: поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види готування. Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру. Відповідальність за готування до кримінального правопорушення за КК України. Замах на кримінальне правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Значення такого поділу. Відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення. Відповідальність за замах на кримінальне правопорушення за КК України. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, її поняття та ознаки. Відмінність діяльного каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття і значення співучасті в кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види співучасників та їх визначення в КК України. Причетність до кримінального правопорушення. Види причетності: переховування, недонесення, потурання. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення. Форми співучасті. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією. Підстави та межі відповідальності співучасників. Специфічні форми прояву співучасті.

Тема 12. Множинність кримінальних правопорушень

Поняття множинності кримінальних правопорушень. Соціальна та юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень та її значення. Одиначне кримінальне правопорушення як структурний елементи множинності кримінальних правопорушень. Види одиначних кримінальних правопорушень: прості та ускладнені одиначні кримінальні правопорушення (триваючі, продовжувані та складні (складові) кримінальні правопорушення). Види множинності кримінальних правопорушень. Повторність кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень. Рецидив кримінальних правопорушень. Їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення і для призначення покарання.

Тема 13. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, які

передбачені іншими законодавчими актами (зокрема, Законом України «Про Національну поліцію») та розроблені в теорії кримінального права. Необхідна оборона та її умови правомірності. Уявна оборона та диференціація відповідальності при уявній обороні. Підстави і ознаки затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Підстави і ознаки крайньої необхідності, її відмінність від необхідної оборони і затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Фізичний або психічний примус. Виконання наказу або розпорядження. Діяння, пов'язане з ризиком. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття і значення звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави, порядок та умови такого звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття корупційних кримінальних правопорушень та їх види (примітка до ст. 45 КК України). Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення.

Тема 15. Покарання та його мета. Види покарань

Поняття та ознаки покарання за кримінальним правом. Відмінність від інших заходів державно-правового та громадського впливу. Кара як ознака покарання. Мета покарання. Система та види покарань. Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання. Характеристика окремих видів покарань за чинним кримінальним законодавством України. Штраф. Позбавлення військових, спеціальних звань, рангу або кваліфікаційного класу. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Громадські роботи. Виправні роботи. Службове обмеження для військовослужбовців. Конфіскація майна. Арешт. Обмеження волі. Направлення військовослужбовців, які вчинили кримінальне правопорушення, в дисциплінарний батальйон. Позбавлення волі. Довічне позбавлення волі.

Тема 16. Призначення покарання

Загальні начала призначення покарання за кримінальним правом України. Загальна характеристика та значення для призначення покарання

обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність. Призначення покарання за незакінчений кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання, згідно ст. 69-1 КК України. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття та види звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом (ч. 2 ст. 74 КК України). Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільне небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК України). Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від відбування покарання за хворобою. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Тема 18. Судимість. Погашення і зняття судимості

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Погашення та зняття судимості як форми припинення стану судимості та умови його застосування. Обчислення строків погашення судимості. Зняття судимості. Відмежування зняття судимості від погашення судимості.

Тема 19. Інші заходи кримінально-правового характеру

Поняття та види інших заходів кримінально-правового характеру. Відмінність від обмежувальних заходів. Поняття примусових заходів медичного характеру. Підстави та мета їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення. Продовження, заміна або припинення примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та мають хворобу,

що становить небезпеку для життя інших осіб. Поняття та сутність спеціальної конфіскації. Її відмінність від конфіскації майна. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема 20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Поняття та зміст заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Тема 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України. Особливості призначення покарання неповнолітнім. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх. Призначення покарання. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від кримінального покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Погашення та зняття судимості.

Тема 22. Основні положення Загальної частини кримінального законодавства зарубіжних країн

Поняття порівняльного кримінального права. Наукова дискусія щодо типів правових сімей. Особливості романо-германської, англо-американської, мусульманської та далекосхідної правових сімей. Реформи кримінального законодавства, які здійснюються в останні десятиліття у деяких зарубіжних державах. Основні інститути Загальної та Особливої частин кримінального права зарубіжних країн. Значення класичної школи кримінального права, її вплив на кримінальне законодавство та на правозастосування. Виникнення антропологічної школи кримінального права та її подальша еволюція. Виникнення соціологічної школи кримінального права та її подальша еволюція. Міжнародна спілка криміналістів та її з'їзди. Формування змішаних (інтегрованих) напрямків в науці кримінального права.

Приклади тестових завдань

1. Які стадії кримінального правопорушення вам відомі?
 - А) Готування до кримінального правопорушення;
 - Б) Організатор, підбурювач, пособник, виконавець кримінального правопорушення;
 - В) Замах на готування до вчинення закінченого кримінального правопорушення;
 - Г) Заздалегідь не обіцяне переховування кримінального правопорушення.

2. Замах на кримінальне правопорушення може бути вчинено:
 - А) з прямим умислом;
 - Б) з прямим умислом або через кримінальну протиправну самовпевненість;
 - В) з прямим або непрямим умислом;
 - Г) з будь-якою формою вини.

3. Підставою кримінальної відповідальності співучасника кримінального правопорушення є:
 - А) вчинення діяння, що містить всі ознаки складу кримінального правопорушення;
 - Б) винне заподіяння шкоди;
 - В) винесення ухвали про притягнення особи до кримінальної відповідальності;
 - Г) вирок суду про визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення і призначення їй покарання.

Література:

1. Рішення Європейського Суду з прав людини щодо України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/9329>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (ст. 445) // Відомості Верховної ради України. – 2013. - № 9-10. - Ст. 88.
4. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.
5. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник /В.Я. Тацій,В.І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І.

- Борисова, В. І. Тютюгіна. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 768 с.
6. Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України : навч. посіб., видання друге, доповн. / упорядн.: Л. П. Брич, О. І. Денькович, Л. В. Курило, В. Є. Ясеницький. – Львів : ЛьвДУВС, 2015. – 264 с.

РОЗДІЛ 5 . КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)

Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система та значення. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Специфіка Особливої частини кримінального права та її єдність і зв'язок із Загальною частиною. Система Особливої частини кримінального права.

Значення вивчення судової практики і її узагальнень з окремих категорій кримінальних справ для правильного розуміння і застосування кримінально-правових норм Особливої частини.

Поняття і види кваліфікації кримінальних правопорушень. Кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення як фактична і правова підстави кваліфікації кримінальних правопорушень. Вчинення кримінального правопорушення – фактична підстава притягнення до кримінальної відповідальності й кваліфікації скоєного. Склад кримінального правопорушення – правова модель і основа кваліфікації кримінальних правопорушень. Поняття і ознаки складу кримінального правопорушення. Обов'язкові й факультативні ознаки складу кримінального правопорушення. Класифікація складів кримінальних правопорушень.

Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України.

Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. Поняття, кримінально-правова характеристика та види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Кваліфікуючі ознаки. Державна зрада. Форми державної зради. Поняття та правові підстави державної та військової таємниці. Перехід на бік ворога у воєнний час або в бойовій обстановці. Момент закінчення злочину. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони злочину. Суб'єкт державної зради. Посягання на державного чи громадського діяча. Поняття посягання. Потерпілий від цього злочину. Момент закінчення злочину. Диверсія. Поняття диверсії. Види диверсійних дій. Особливості конструкції складу диверсії. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони диверсії. Шпигунство. Поняття шпигунства. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Тема 3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Поняття і види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Кримінальні правопорушення проти життя, їх загальна характеристика і види. Поняття вбивства і його види. Умисне вбивство без обтяжуючих обставин (просто умисне вбивство). Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину. Початковий та кінцевий момент життя людини. Значення мотиву вбивства для правильної кваліфікації. Поняття евтаназії та межі відповідальності особи, яка вчинила умисне вбивство на прохання потерпілого. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах і його види. Вбивство через необережність. Доведення до самогубства. Погроза вчинити вбивство.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я, їх характеристика і види. Поняття і види тілесних ушкоджень. Правова основа визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження і його види. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження. Умисне легке тілесне ушкодження. Побої і мордування. Їх відмінність від легких тілесних ушкоджень. Каткування.

Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи, їх загальна характеристика та види. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Зараження венеричною хворобою. Незаконне проведення абортів. Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Кримінальні правопорушення проти волі, гідності особи, їх загальна характеристика. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Предмет кримінального правопорушення та потерпілий від кримінального правопорушення. Спосіб вчинення кримінального правопорушення та його вплив на кваліфікацію. Захоплення заручників. Насильницьке зникнення. Підміна дитини. Предмет та потерпілий від кримінального правопорушення. Торгівля людьми. Експлуатація дітей. Потерпілий від кримінального правопорушення, його вікові межі. Незаконне поміщення у психіатричний заклад.

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Згвалтування. Потерпілий від кримінального правопорушення. Співвідношення потерпілої особи та суб'єкту злочину. Вікові категорії потерпілих осіб та їх вплив на кваліфікацію. Сексуальне насильство. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Поняття примушування. Момент, закінчення цього злочину. Співвідношення цього злочину із згвалтуванням та сексуальним насильством. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Поняття статевої зрілості. Розбещення неповнолітніх. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Домагання дитини для сексуальних цілей.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців. Голосування виборцем на виборчій дільниці більше ніж один раз. Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму. Порушення таємниці голосування. Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму. Порушення законодавства про референдум. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань. Порушення недоторканності житла. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Зловживання опікунськими правами. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Грубе порушення законодавства про працю. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Порушення авторського права і суміжних прав. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Порушення права на отримання освіти. Порушення права на безоплатну медичну допомогу.

Тема 7. Кримінальні правопорушення проти власності.

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти власності. Поняття розкрадання та його ознаки. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності з ознаками викрадення. Крадіжка. Види крадіжки. Грабіж. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види грабежу.

Розбій. Особливості складу злочину за конструкцією об'єктивної сторони. Вимагання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності без ознак викрадення. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Відмінність від шахрайства. Привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Умисне знищення або пошкодження майна. Порушення обов'язків щодо охорони майна. Погроза знищення майна. Самовільне заняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Кваліфікуючі ознаки. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. Кваліфікуючі ознаки. Контрабанда. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Доведення банку до неплатоспроможності. Незаконне використання інсайдерської інформації.

Тема 9. Кримінальні правопорушення проти довкілля.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти довкілля. Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки. Порушення правил екологічної безпеки. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Приховування або перекручення

відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Проектування або експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Кримінальні правопорушення у сфері землеволодіння, охорони надр і атмосферного повітря. Забруднення або псування земель. Безгосподарське використання земель. Порушення правил охорони надр. Забруднення атмосферного повітря. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання рослинницького світу. Знищення або пошкодження лісових масивів. Незаконна порубка лісу. Відмінність незаконної порубки від знищення або пошкодження лісових масивів. Порушення законодавства про захист рослин. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання тваринного світу. Незаконне полювання. Особливості законодавчої конструкції. Незаконне заняття рибним, тваринним або іншим водній добувним промислом. Особливості законодавчої конструкції. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Порушення ветеринарних правил. Поняття епізоотії. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Кримінальні правопорушення, що сприяють створенню і діяльності організованих груп, злочинних організацій і озброєних банд. Створення злочинної організації. Поняття злочинної організації, її ознаки. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності. Сприяння учасникам злочинної організації та укриття їх злочинної діяльності. Встановлення або поширення злочинного впливу. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Бандитизм. Поняття банди та її ознаки. Кримінальні правопорушення, пов'язані з тероризування населення, утворенням непередбачених законом воєнізованих або озброєних формувань. Терористичний акт. Поняття терористичного акту, його ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності. Втягнення у вчинення терористичного акту. Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Створення терористичної групи чи терористичної організації. Поняття терористичної групи і терористичної організації. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за діяння передбачені цією статтею. Сприяння вчиненню терористичного акту.

Злочини, пов'язані з порушенням правил придбання, зберігання вогнепальної зброї, а також радіоактивних матеріалів. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів,

вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів.

Злочини, пов'язані з неправомірним поводженням з такими джерелами небезпеки, як радіоактивні матеріали, легкозаймисті, їдкі речовини, шкідливі відходи виробництва, вторинна сировина. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Незаконне ввезення на територію України відходів й вторинної сировини. Злочини, пов'язані з порушенням встановлених вимог, що спричинили виникнення пожежі. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Злочини, що порушують встановлені умови охорони праці. Порушення вимог законодавства про охорону праці. Особливості законодавчої структури й конструкції складу цього злочину. Загальна характеристика правил охорони праці. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Злочини, що становлять підвищену небезпеку виробництва. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Поняття ядерної, радіаційної безпеки. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель й споруд. Проблеми вдосконалення законодавства про відповідальність за злочини проти безпеки виробництва.

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Злочини проти встановленого порядку керування або експлуатації транспортних засобів. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Поняття залізничного, водного і повітряного транспорту. Викрадення або захоплення залізничного рухомого складу повітряного, морського чи річкового судна. Порушення правил повітряних польотів. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття транспортного засобу. Порушення правил безпеки дорожнього руху

або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Злочини проти встановленого порядку забезпечення функціонування транспорту. Пошкодження шляхів сполучання й транспортних засобів. Відмінність від диверсії. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Примушення працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Порухення правил використання повітряного простору. Самовільне, без нагальної потреби, зупинення поїзда. Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів. Злочини проти встановленого порядку поведінки на водних шляхах. Ненадання допомоги судну та особам, які зазнали лиха. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден. Особливості законодавчої структури і конструкції складу даного злочину.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство. Поняття та види. Момент закінчення злочину. Знаряддя хуліганства та їх вплив на кваліфікацію. Злочини проти моральності. Наруга над могилою. Відмінність від злочинів проти власності. Знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження. Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Жорстоке поводження з тваринами. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства й жорстокості. Ввезення, виготовлення, збування й розповсюдження порнографічних предметів. Створення або утримання місць розпусти і звідництва. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття сутенерства та уразливого стану потерпілої особи. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Тема 14. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Загальна характеристика та види злочинів проти здоров'я населення. Суспільна небезпека та предмет даної групи злочинів. Потерпілі від злочинів проти здоров'я населення. Злочини сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Поняття контрабанди. Об'єкт злочину. Предмет злочину. Ознаки об'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки. Визначення розміру наркотичних засобів. Відмежування кримінально-караної контрабанди від адміністративно-правового проступку контрабанди. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Поняття незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Публічне вживання наркотичних засобів. Поняття організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Злочини, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження захворювань населення. Злочини, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження, виникнення та поширення епідемії.

Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини проти встановленого порядку зберігання таємниці чи конфіденційної інформації. Розголошення державної таємниці. Відмінність від державної зради або шпигунства. Втрата документів, що містять державну таємницю. Передавання або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави. Відмежування від державної зради або шпигунства. Злочини проти встановленого порядку перетинання державного кордону, міжнародних польотів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Поняття "державний кордон". Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Незаконне перетинання державного кордону України. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Порушення правил міжнародних польотів. Відмежування від незаконного перетинання державного кордону. Злочини проти встановленого порядку формування Збройних сил України. Ухилення від призову на строкову військову службу. Поважні причини

неявки на призовний пункт. Ухилення від призову за мобілізацією. Поняття мобілізації. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.

Наруга над державними символами. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. пір представників влади, працівників правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця. Втручання у діяльність державного діяча. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Погроза або насильство щодо журналіста. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця. Умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Посягання на життя журналіста. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Захоплення журналіста як заручника. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації. Самоправство. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації.

Тема 17. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи

мереж електрозв'язку. Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Зловживання владою або службовим становищем. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Службове підроблення. Декларування недостовірної інформації. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Службова недбалість. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Незаконне збагачення. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Зловживання впливом. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Провокація підкупу.

Тема 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної

відповідальності. Примушування давати показання. Порушення права на захист. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Втручання в діяльність судових органів. Незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Невиконання судового рішення. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості. Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті. Приховування злочину.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).

Поняття військового кримінального правопорушення. Непокора. Невиконання наказу. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Погроза або насильство щодо начальника. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. Самовільне залишення військової частини або місця служби. Дезертирство. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або

зловживання службовим становищем. Умисне знищення або пошкодження військового майна. Необережне знищення або пошкодження військового майна. Втрата військового майна. Порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Мародерство. Насильство над населенням у районі воєнних дій. Погане поведження з військовополоненими. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Пропаганда війни. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Геноцид. Екоцид. Найманство. Піратство. Застосування зброї масового знищення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Посягання на життя представника іноземної держави. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.

Приклади тестових завдань

1. В якій із наведених форм може вчинитись злочин державна зрада (ст. 111 Кримінального кодексу України):

- a) перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту на всю територію України;
- b) вчинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей;
- c) заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу;
- d) фінансування дій, вчинених з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України.

2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, внаслідок якого настала смерть потерпілого, щодо якої має місце необережна вина, повинно тягти за собою відповідальність за:

- a) лише за ч. 2. ст. 121 КК України;
- b) лише за статтею 119 КК України;
- c) лише за статтею 121 КК України;

d) за ст. 15, ч.1 ст. 121 та ч. 1 ст. 115 КК України.

3. Яке з наведених положень правильно характеризує регламентацію кримінальної відповідальності за вбивство через необережність?

a) кваліфікація вбивства через необережність здійснюється залежно від кількості потерпілих від цього злочину;

b) особа, яка в стані сильного душевного хвилювання заподіяла потерпілому смерть через необережність, не підлягає кримінальній відповідальності;

c) умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого заподіяне при перевищенні меж необхідної оборони кваліфікується як вбивство через необережність;

d) у КК не передбачено кваліфікуючих ознак вбивства через необережність.

Література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: [Конституція України | від 28.06.1996 № 254к/96-ВР \(rada.gov.ua\)](http://rada.gov.ua)

2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон від 3.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

4. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 336 с.

5. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 4-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 188 с.

6. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник /В.Я. Тацій,В.І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 768 с.

7. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / [упоряд. С. Г. Туманов]. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 976 с.

РОЗДІЛ 6. ТРУДОВЕ ПРАВО

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДИ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

- 1.1. Становлення трудового права України. Право на працю.
- 1.2. Поняття, предмет, метод, завдання, функції, система трудового права.
- 1.3. Принципи трудового права.
- 1.4. Джерела трудового права.
- 1.5. Основні трудові права і свободи громадян.

Тема 2. ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ

План.

- 2.1. Поняття правовідносин у сфері трудового права.
- 2.2. Види правовідносин у сфері трудового права.

Тема 3. СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО ПРАВА

План

- 3.1. Поняття і види суб'єктів трудового права.
- 3.2. Працівники як суб'єкти трудового права.
- 3.3. Роботодавці як суб'єкти трудового права.
- 3.4. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права.

Тема 4. КОЛЕКТИВНІ ДОГОВОРИ ТА УГОДИ

План

1. Поняття, види, форми соціального партнерства.
2. Поняття колективного договору. Поняття та сфера укладення колективних угод.
3. Колективні переговори по укладенню колективного договору.
4. Порядок укладення колективного договору і його зміст.
5. Контроль за виконанням колективного договору і види відповідальності за невиконання його зобов'язань.

Тема 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ

План

- 5.1. Поняття зайнятості і основи його забезпечення. Правове забезпечення зайнятості в Україні.
- 5.2. Державні гарантії працевдатним громадянам. Основні принципи державної політики зайнятості населення.

5.3. Правові основи працевлаштування.

5.4. Правовий статус безробітного.

Тема 6. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ

План

6.1. Поняття та розвиток міжнародно-правового регулювання праці.

6.2. Всесвітні (універсальні) міжнародні стандарти праці.

6.3. Міжнародна організація праці та її нормотворча діяльність.

6.4. Європейські міжнародні стандарти праці.

Тема 7. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР

План

7.1. Поняття, форма, зміст трудового договору

7.2. Загальний порядок укладення трудового договору

7.3. Зміна умов трудового договору

7.4. Припинення трудового договору та відсторонення від роботи

7.5. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника

7.6. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу

7.7. Звільнення з роботи та проведення розрахунку з працівником

Тема 8. РОБОЧИЙ ЧАС. ЧАС ВІДПОЧИНКУ.

План

8.1. Поняття робочого часу за трудовим правом.

8.2. Види тривалості робочого часу.

8.3. Режим роботи і облік робочого часу.

8.4. Поняття надурочних робіт і порядок їх проведення.

8.5. Поняття відпочинку та його види.

8.6. Трудові відпустки.

8.7. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням.

8.8. Соціальні відпустки.

8.9. Відпустки без збереження заробітної плати

8.10. Порядок надання відпусток.

Тема 9. МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

План

9.1. Поняття, правові підстави та умови матеріальної відповідальності

9.2. Види матеріальної відповідальності

9.3. Визначення розміру шкоди та порядку її відшкодування

9.4. Поняття, правові підстави та умови матеріальної відповідальності.

Тема 10. ОПЛАТА ПРАЦІ

План

- 10.1. Організація оплати праці.
- 10.2. Форми й системи оплати праці.
- 10.3. Безтарифна система оплати праці.

Тема 11. ОХОРОНА ПРАЦІ

План.

- 11.1 . Поняття охорони праці за трудовим правом. Гарантії прав працівників на охорону праці.
- 11.2 . Організація охорони праці на підприємстві.
- 11.3 . Інструктаж і навчання працівників правилам техніки безпеки і виробничої санітарії.
- 11.4 . Порядок проведення медичних оглядів.
- 11.5 . Розслідування, реєстрація та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварій.

Тема 12. ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ

План

- 12.1. Трудова дисципліна як успішна організація праці.
- 12.2. Поняття внутрішнього трудового розпорядку як основи організації праці.
- 12.3. Поняття, зміст та методи забезпечення трудової дисципліни.
- 12.4. Заходи заохочення за сумлінне виконання трудових обов'язків.
- 12.5. Дисциплінарна відповідальність та її види.

Тема 13. ТРУДОВІ СПОРИ

План.

- 13.1. Поняття, предмет та класифікація трудових спорів.
- 13.2. Індивідуальні трудові спори та порядок їх вирішення.
- 13.3. Колективні трудові спори та порядок їх вирішення.
- 13.4. Участь Національної служби посередництва і примирення у вирішенні колективних трудових спорів.
- 13.5. Правове регулювання проведення страйків.

Тема 14. НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ.

План.

- 14.1. Поняття та види нагляду й контролю за дотриманням законодавства про працю.
- 14.2. Органи нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю та їх компетенція.
- 14.3. Відповідальність за порушення законодавства про працю.

Приклади тестових завдань

1. Кодекс законів про працю регулює трудові відносини:

- а) найманих працівників;
- б) працівників та роботодавців;
- в) усіх працівників;
- г) всіх громадян України.

2. Система трудового права поділяється на:

- а) Загальну та Особливу частини;
- б) Загальну та Спеціальну частини;
- в) Особливу та Спеціальну частини;
- г) Загальну та Основну частини.

3. Метод трудового права охоплює:

- а) договірний порядок виникнення трудових відносин;
- б) поєднання рівності з підлеглістю;
- в) поєднання централізованого та локального регулювання праці;
- г) нормативне і договірне регулювання умов праці.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р.// Офіційний сайт Верховної Ради України (www.rada.gov.ua)
2. Кодекс законів про працю // Офіційний сайт Верховної Ради України (www.rada.gov.ua)
3. Закон України “Про зайнятість населення” від 1 березня 1991 р. // Офіційний сайт Верховної Ради) України (www.rada.gov.ua).
4. Закон України “Про охорону праці” від 14 жовтня 1992 р. в редакції

- Закону України від 21 листопада 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 10.
5. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 1 липня 1993 р. // Офіційний сайт Верховної Ради) України (www.rada.gov.ua)
 6. Трудове право України в схемах і таблицях: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, О. Є. Костюченко, Д. С. Підкопай. – Х.: ФІНН, 2019. – 557 с.
 7. Трудове право України. Академічний курс: Підручник / за ред. Пилипенка П. Д. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2018 – 537 с.
 8. Трудове право України. Академічний курс: Підручник / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. НАНУ: Ред. Н.М. Хуторян – К. : “А.С.К.”, 2017 – 607 с.

РОЗДІЛ 7. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

ТЕМА 1. Кримінальне процесуальне право і кримінальна процесуальна діяльність.

Кримінальне процесуальне право: поняття, джерела, предмет і методи. Особливості норм кримінального процесуального права. Кримінальний процесуальний закон. Його чинність у просторі, у часі і щодо осіб. Загальне поняття кримінального процесу і його історичні форми. Характеристика кримінального процесу як діяльності.

ТЕМА 2. Кримінальне процесуальне право і законодавство.

Поняття кримінального процесу як галузі права. Його цінність. Джерела кримінального процесуального права. Співвідношення кримінального процесуального права з іншими галузями права. Предмет і методи кримінального процесуального права. Предмет. Методи. Особливості норм кримінального процесуального права. Загальні особливості. Особливості структури. Чинність кримінального процесуального закону. Чинність у просторі. Чинність у часі. Чинність щодо осіб.

ТЕМА 3. Засади кримінального провадження.

Поняття, значення і класифікація засад. Характеристика загально-правових засад. Характеристика міжгалузевих засад. Характеристика галузевих засад.

ТЕМА 4. Учасники кримінального провадження.

Поняття і класифікація учасників кримінального провадження. Процесуальна характеристика окремих учасників. Процесуальна характеристика учасників, які виконують функцію правосуддя. Процесуальна характеристика учасників, які виконують функцію обвинувачення) кримінального переслідування. Процесуальна характеристика учасників, які виконують функцію захисту. Право на забезпечення безпеки.

ТЕМА 5. Докази і доказування.

докази: поняття та ознаки. ознаки доказів. допустимість доказів. належність доказів. достовірність доказів. достатність доказів. класифікація доказів. процесуальні джерела доказів. показання як джерела доказів. речові докази і документи як джерела доказів. доказування. поняття, мета та значення доказування у кримінальному процесі. Структура доказування. Загальні положення доказування. Висування версій у кримінальному провадженні. Збирання доказів. Перевірка доказів. Оцінка доказів.

Обґрунтування висновків. Предмет та межі доказування. Стандарти доказування (переконання). Обов'язок доказування. Тягар доказування. Зобов'язання надавати відомості. Зобов'язання нерозголошення щодо відомостей. Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні. Зберігання доказів після закінчення кримінального провадження.

ТЕМА 6. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Загальні положення. Поняття і класифікація заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила застосування заходів забезпечення. Запобіжні заходи: поняття, значення та система. Мета застосування запобіжних заходів. Підстави застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Правила застосування запобіжних заходів. Процесуальна характеристика запобіжних заходів. Ізоляційні запобіжні заходи. Затримання. Взяття під варту. Неізоляційні запобіжні заходи. Презумпція звільнення до суду. Різновиди неізоляційних запобіжних заходів. Інші заходи забезпечення кримінального провадження. Відмінність інших заходів забезпечення кримінального провадження від запобіжних заходів. Система інших заходів забезпечення кримінального провадження.

ТЕМА 7. Стадія досудового розслідування: загальна характеристика.

Поняття стадії досудового розслідування. Співвідношення стадії досудового розслідування зі стадією судового розгляду. Значення стадії досудового розслідування. Загальні положення стадії досудового розслідування. Початок стадії досудового розслідування. Форми стадії досудового розслідування. Додержання правил про підслідність на стадії досудового розслідування. Об'єднання і виділення матеріалів кримінального провадження на стадії досудового розслідування. Місце проведення досудового розслідування. Додержання строків на стадії досудового розслідування. Розгляд клопотань на стадії досудового розслідування. Ознайомлення з матеріалами до завершення розслідування. Недопустимість розголошення відомостей на стадії досудового розслідування. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності сторони обвинувачення. Оскарження ухвал слідчого судді. Характеристика стадії: завдання, учасники, процесуальні засоби, етапи та кінцеві рішення

ТЕМА 8. Слідчі (розшукові) дії.

Гласні слідчі (розшукові) дії. Історичний аспект слідчих розшукових дій. Поняття слідчих розшукових дій. Особливості норм кримінального процесуального права, які регулюють питання слідчих розшукових дій. Система слідчих розшукових дій. Загальні правила провадження слідчих розшукових дій.

Процесуальна характеристика слідчих розшукових дій. Допит. Огляд. Освідування. Обшук. Слідчий експеримент. Пред'явлення для впізнання. Експертиза. Негласні слідчі (розшукові) дії. Поняття негласних слідчих розшукових дій. Еволюція нормативної регламентації і потреба кримінальної процесуальної регламентації слідчих розшукових дій. Співвідношення з оперативно-розшуковими заходами. Різновиди слідчих розшукових дій. Умови застосування слідчих розшукових дій. Суб'єкти ухвалення рішення про проведення слідчих розшукових дій: слідчий суддя, прокурор, слідчий. Суб'єкти проведення слідчих розшукових дій. Строк дії рішення про проведення слідчих розшукових дій. Фіксування результатів проведення слідчих розшукових дій. Повідомлення осіб, щодо яких проводили дії. Заходи захисту інформації під час проведення слідчих розшукових дій. Використання результатів.

ТЕМА 9. Повідомлення про підозру.

Обвинувачення: поняття та ознаки знаки. Характеристики обвинувачення. Різновиди обвинувачення. Розподіл повноважень між суб'єктами, які здійснюють обвинувачення у досудовому провадженні. Повідомлення про підозру: поняття. Співвідношення з поняттям «притягнення до кримінальної відповідальності». Значення повідомлення про підозру. Підстави складення повідомлення про підозру. Умови застосування повідомлення про підозру. Правила оголошення повідомлення про підозру. Процесуальний порядок оголошення повідомлення про підозру.

ТЕМА 10. Зупинення, відновлення та закінчення досудового розслідування

Зупинення досудового розслідування. Поняття зупинення досудового розслідування. Підстави і умови зупинення досудового розслідування. Правові наслідки зупинення досудового розслідування. Процесуальний порядок зупинення досудового розслідування.

Відновлення досудового розслідування. Підстави відновлення досудового розслідування. Процесуальний порядок відновлення досудового розслідування.

Закінчення досудового розслідування. Різновиди закінчення досудового розслідування: загальні положення. Закриття кримінального провадження. Поняття і значення закриття кримінального провадження. Підстави закриття кримінального провадження. Процесуальний порядок закриття кримінального провадження. Звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Підстави звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Процесуальний порядок звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного чи

медичного характеру. Взаємне відкриття матеріалів: загальні правила. Відкриття матеріалів сторонами. Відкриття матеріалів стороною обвинувачення. Загальні положення відкриття матеріалів стороною обвинувачення. Правила відкриття матеріалів стороною обвинувачення. Правила відкриття матеріалів стороною захисту.

Обвинувальний акт: поняття і підстави для складання. Значення обвинувального акту. Вимоги до обвинувального акту. Особливості складання клопотань про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру. Надання стороні захисту копій процесуальних документів. Документи, які передаються прокурором до суду.

ТЕМА 11. Судове провадження у першій інстанції.

Підсудність. Поняття підсудності. Різновиди підсудності. Склад суду. Значення підсудності. Направлення справи до іншого суду. Підготовче провадження. Поняття і значення підготовчого провадження. Загальні положення підготовчого провадження. Завдання підготовчого провадження. Учасники підготовчого провадження. Процесуальні засоби, які використовуються під час підготовчого провадження. Етапи підготовчого провадження. Кінцеві рішення в підготовчому провадженні.

Судовий розгляд. Поняття і ознаки судового розгляду. Значення судового розгляду. Загальні положення судового розгляду. Обов'язкова участь сторін у судовому розгляді. Незмінність складу суду. Безперервність судового розгляду. Право перебувати в залі судового засідання. Розпорядок судового засідання. Межі судового розгляду. Завдання судового розгляду. Учасники судового розгляду. Етапи судового розгляду. Відкриття судового засідання (підготовчі дії). З'ясування обставин кримінального провадження та перевірка їх доказами. Судові дебати. Останнє слово обвинуваченого. Ухвалення вироку (постановлення ухвали). Кінцеві рішення стадії судового розгляду. Провадження у суді присяжних. Поняття провадження у суді присяжних. Загальні положення провадження у суді присяжних. Порядок провадження у суді присяжних.

ТЕМА 12. Провадження з перегляду судових рішень.

Загальні положення провадження з перегляду судових рішень. Причини існування проваджень з перегляду судових рішень. Мета оскарження. Форми проваджень з перегляду судових рішень. Суди, що переглядають рішення. Ініціатори перегляду судових рішень: загальні положення.

Апеляція. Поняття і різновиди апеляції. Значення апеляції. Позитивне значення апеляції. Негативне значення апеляції. Загальні положення провадження в апеляції. Право на апеляцію. Повідомлення про надходження апеляцій і про слухання. Зміна кваліфікації обвинувачення. Допустимість

нових доказів. Повідомлення змісту доказів. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги.

Касація. Поняття і різновиди касації. Значення касації. Загальні положення провадження в касаційній інстанції. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.

Провадження у Верховному Суді України. Провадження за нововиявленими обставинами.

Виконання судових рішень. Поняття і ознаки стадії виконання судових рішень. Місце в системі стадій стадії виконання судових рішень. Значення стадії виконання судових рішень. Загальні положення стадії виконання судових рішень. Суди, які вирішують питання, пов'язані з виконанням вироку.

ТЕМА 13. Особливі порядки кримінального провадження.

Особливі порядки провадження, обумовлені волевиявленням учасників кримінального провадження. Провадження на підставі угод. Поняття і різновиди провадження на підставі угод. Провадження на підставі угод провадження на підставі угод. Загальні правила провадження на підставі угод. Значення провадження на підставі угод. Позитивне значення. Негативне значення. Угода про примирення. Угода про визнання винуватості. Наслідки невиконання угод. Провадження у формі приватного обвинувачення.

Особливі порядки провадження, обумовлені характеристиками осіб, щодо яких вони здійснюються. Провадження щодо окремої категорії осіб. Поняття окремої категорії осіб. Повідомлення про підозру. Затримання та обрання запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою і домашнього арешту. Обшук, огляд. Повідомлення про застосування запобіжного заходу, ухвалення вироку. Провадження щодо неповнолітніх. Загальні положення провадження щодо неповнолітніх. Загальні особливості провадження щодо неповнолітніх. Представництво неповнолітнього. Право на конфіденційність. Застосування запобіжних заходів під час провадження щодо неповнолітніх. Предмет доказування. Спеціальні суб'єкти здійснення провадження щодо неповнолітніх. Заходи щодо уникнення негативного впливу. Особливості досудового розслідування під час провадження щодо неповнолітніх. Особливості судового розгляду щодо неповнолітніх. Видалення із залу судового засідання під час провадження щодо неповнолітніх. Участь представників служби у справах дітей та кримінальної міліції у справах дітей. Результати, отримані під час провадження щодо неповнолітніх. Провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Загальні положення провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Предмет доказування під час провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Права і представництво під час провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Участь у слідчих діях під час провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Забезпечення справедливого судового розгляду під час

провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Наслідки судового розгляду під час провадження щодо неосудних і обмежено осудних. Зміна і припинення застосування примусових заходів медичного характеру під час провадження щодо неосудних і обмежено осудних.

Особливий порядок провадження, обумовлений наявністю відомостей, що становлять державну таємницю. Заходи щодо охорони державної таємниці. Процесуальні особливості провадження, обумовлені наявністю відомостей, що становлять державну таємницю.

Особливий порядок провадження, обумовлений територією його здійснення. Загальні положення порядок провадження, обумовлений територією його здійснення. Суб'єкти, які здійснюють провадження обумовлений територією його здійснення. Особливості початку кримінального провадження обумовлені територією його здійснення. Особливості процесуальних дій і рішень під час провадження, обумовлених територією його здійснення.

ТЕМА 14. Особливий порядок провадження за кримінальними проступками.

Досудове розслідування у порядку провадження за кримінальними проступками. Загальні положення досудове розслідування у порядку провадження за кримінальними проступками. Запобіжні заходи у досудовому розслідуванні у порядку провадження за кримінальними проступками. Слідчі (розшукові) дії у досудовому розслідуванні у порядку провадження за кримінальними проступками. Закінчення досудового розслідування у порядку провадження за кримінальними проступками. Клопотання до суду про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.

ТЕМА 15. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

Загальні положення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Поняття і правові джерела міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Загальні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Різновиди міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Екстрадиція під час міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Поняття і принципи міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Порядки. Звичайний порядок міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Спрощений порядок міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Інші різновиди міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

ТЕМА 16. Реабілітація (відшкодування шкоди).

Поняття і значення реабілітації. Правові підстави реабілітації (відшкодування школи). Право на відшкодування. Суб'єкти права на реабілітацію (відшкодування). Юридичні факти, з настанням яких виникає право на відшкодування. Недопустимість відмови на підставі підозр. Недопустимість відмови без слухання або наведення мотивів. Різновиди відшкодування шкоди. Порядок відшкодування шкоди.

ТЕМА 17. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

Поняття матеріалів кримінального провадження. Поняття відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження. Строк провадження з відновлення матеріалів кримінального провадження. Умови відновлення матеріалів кримінального провадження. Ініціатори відновлення матеріалів кримінального провадження. Підсудність заяви про відновлення матеріалів кримінального провадження. Зміст заяви про відновлення матеріалів кримінального провадження. Підготовка заяви до розгляду. Судовий розгляд. Судове рішення.

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Доказами у кримінальному провадженні за новим КПК України є:

1. Фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України, міжнародними угодами, розпорядженнями Президента України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

2. Достатні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

3. Фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

4. Фактичні, достатні дані, отримані у передбаченому КПК України, міжнародними угодами, розпорядженнями Президента України порядку на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

За новим КПК України процесуальними джерелами доказів є:

1. Показання, речові докази, документи, акти ревізії, перевірки.
2. Визнання особою вини, речові докази, документи, висновки експертів.
3. Показання, акти ревізій, перевірок, документи, висновки експертів.
4. Показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий в порядку:

1. Встановленому нормами КПК України.
2. Передбаченому планом розслідування кримінального провадження.
3. Дій слідчого, прокурора на підставі дозволу слідчого судді.
4. Передбаченому внутрішнім переконанням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

Література:

1. Кримінальний процес: навч. посіб. для підгот. до іспиту / [О.В. Капліна, М.О. Карпенко, В.І. Маринів та ін.]. Харків: Право, 2019. 298 с.
2. Кримінальний процес: підручник / за заг. ред.: О.В. Капліної, О.Г. Шило; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. 584 с.
3. Кримінальний процес: підручник / Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А.Я. Хитри, Р.М. Шехавцова, В.В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини: довідкове видання / уклад.: Севрук Ю.Г., Столітній А.В., Сапін О.В., Мала О.Р., Снігар М.І. та інші; за ред. Ю.Г. Севрука, А.В. Столітнього. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 924 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 22.06.2020).

РОЗДІЛ 8. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Тема 1. Поняття адміністративного права та його місце в системі права України

Поняття адміністративного права.

Адміністративне право як частина публічного права.

Місце адміністративного права в системі права України.

Розмежування адміністративного та інших галузей права (конституційного, цивільного, цивільно–процесуального, кримінального, кримінально–процесуального, митного, фінансового, банківського, земельного та ін.). Соціальне призначення адміністративного права.

Співвідношення адміністративного права та публічного управління.

Історія формування та розвитку адміністративного права.

Тенденції розвитку сучасного адміністративного права України. Нові підходи до усвідомлення сутності та структури сучасного адміністративного права.

Концепція реформи адміністративного права.

Роль і значення адміністративного права в публічному адмініструванні.

Предмет адміністративного права.

Відносини, що регулюються адміністративним правом.

Особливості й мета впливу адміністративно–правових норм на суспільні відносини.

Метод адміністративно–правового регулювання суспільних відносин (зміст, значення, практичне застосування).

Припис, заборона, дозвіл.

Встановлення конкретного порядку дій (функціонування, здійснення діяльності).

Заборона на вчинення певних дій.

Можливість вибору законних дій (діяльності).

Система адміністративного права: загальне та спеціальне, внутрішнє та зовнішнє, матеріальне та процесуальне право.

Адміністративно–правові інститути: поняття та система.

Адміністративно–правові інститути та норми, що регулюють управлінські відносини загального характеру.

Адміністративно–правові інститути та норми, що регулюють відносини в різних галузях та сферах управління (міжгалузеві та галузеві, адміністративно–політична, соціально–культурна, управління економікою).

Адміністративно–правові інститути та норми, що регулюють відносини у сфері адміністративно–юрисдикційної діяльності.

Принципи адміністративного права: поняття та система. Демократизм, законність, гуманізм, рівність перед законом, взаємна відповідальність держави і громадянина. Нові принципи адміністративного права.

Регулятивна та правоохоронна функції адміністративного права.

Адміністративно–правова наука: поняття, предмет, зміст та система.
 Етапи розвитку адміністративно–правової науки.
 Основні школи сучасної української науки адміністративного права.
 Адміністративне право як навчальна дисципліна.
 Проблеми навчальної літератури з адміністративного права.
 Адміністративне право зарубіжних країн: поняття, структура, наука.

Тема 2. Історія розвитку адміністративного права

Передумови виникнення адміністративного права.
 Камералістика.
 Поліцейське право.
 Етапи та стадії розвитку поліцейського права в Україні
 Трансформація поліцейського права в адміністративне як право захисне.
 Етапи та стадії розвитку сучасного адміністративного права

Тема 3. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин

Механізм адміністративно–правового регулювання суспільних відносин: поняття, зміст, значення та елементи (адміністративно–правові норми, акти тлумачення адміністративних норм та правозастосовні акти, адміністративно–правові відносини).

Поняття адміністративно–правової норми.

Відмінності адміністративно–правових норм від норм інших галузей права.

Структура адміністративно–правової норми. Гіпотеза та її види. Диспозиція та її особливості. Санкція.

Державні гарантії дії адміністративно–правових норм.

Класифікація адміністративно–правових норм: за змістом, за адресатами, за суб'єктами, за характером припису, за функціональним призначенням, за галузевою належністю, за межами дії, за ступенем визначеності, за повнотою викладених приписів, за юридичною силою.

Акти тлумачення адміністративно–правових норм.

Реалізація норм адміністративного права. Види реалізації (виконання, використання, додержання, застосування).

Особливості реалізації норм адміністративного права.

Вимоги до застосування норм адміністративного права – законність, обґрунтованість, доцільність.

Юридична сила адміністративно–правових норм. Дія в часі, в просторі, за колом осіб.

Джерела адміністративного права. Види джерел.

Систематизація адміністративного права.

Тема 4. Сутність, ознаки і принципи публічного управління та

основні напрями його розвитку в сучасних умовах

Соціальне управління: поняття, сутність, функції.

Роль соціального управління в суспільстві.

Система управління: завдання, функції, суб'єкт, об'єкт, прямі та зворотні зв'язки. Види соціального управління.

Поняття публічного управління в загальному та спеціальному сенсі. Основні риси та завдання публічного управління.

Функції публічного управління: прогнозування, збирання, аналіз та обробка інформації, моделювання, планування, регулювання, організація, координація, розпорядництво, керівництво, облік, контроль, нагляд. Спеціальні функції управління.

Види публічного управління. Безпосереднє (пряме) та непряме державне управління. Примусове (юрисдикційне) та організуюче управління.

Сфера публічного управління. Публічно-управлінська діяльність. Органи публічного управління.

Структура, зміст та форми правової організації управління. Загальне підпорядкування. Безпосереднє підпорядкування. Пряме підпорядкування. Оперативне підпорядкування. Подвійне підпорядкування. Співпідпорядкування.

Принципи публічного управління поняття та види.

Конституційні принципи публічного управління: народовладдя, розподілу державної влади, самостійності та єдності виконавчої влади. Поєднання централізації та децентралізації, законності, верховенства права, соціальної орієнтації, відповідальності, плановості.

Загальні принципи публічного управління: об'єктивність, конкретність, ефективність.

Організаційні принципи публічного управління: галузевий, територіальний, лінійний та функціональний, диференціації та фіксування функцій та повноважень, раціональний розподіл повноважень між суб'єктами управління, подвійного підпорядкування, компетентності органів публічного управління та професіоналізму державних службовців, відповідальності органів виконавчої влади та їх посадових осіб за власні дії.

Завдання публічного управління на сучасному етапі розвитку суспільства. Перспективи розвитку публічного управління за Концепцією адміністративної реформи в Україні.

Тема 5. Суб'єкти адміністративного права

Поняття суб'єктів публічного управління, суб'єктів адміністративного права та суб'єктів адміністративно-правових відносин. Специфічні ознаки суб'єктів публічного управління. Суб'єкт адміністративних правовідносин як фактичний учасник правових зв'язків у сфері управління.

Поняття та складові правосуб'єктності. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Адміністративна деліктоздатність. Суб'єктивні права у сфері публічного управління.

Об'єктивні адміністративно–правові обов'язки. Відповідальність.

Компетенція: поняття, значення та структура. Загальна, галузева, міжгалузева та внутрішньогалузева компетенція.

Види суб'єктів адміністративного права. Фізичні та юридичні особи. Індивідуальні та колективні суб'єкти. Система суб'єктів адміністративного права.

Поняття адміністративно-правового статусу громадян. Джерела адміністративного права, що встановлюють правовий статус громадян. Адміністративна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність громадян. Повна, неповна, часткова і обмежена адміністративна дієздатність громадян. Підстави виникнення взаємовідносин громадян з іншими суб'єктами права.

Основні права та обов'язки громадян у сфері публічного управління: особисті права і свободи, соціально–економічні, культурні, політичні права і свободи. Загальні та спеціальні права та обов'язки громадян.

Адміністративно–правові обов'язки громадян. Види обов'язків. Характеристика юридичних фактів, у зв'язку з якими виникають адміністративно–правові обов'язки громадян.

Гарантії прав і свобод громадян у сфері публічного управління. Соціально–політичні, економічні, організаційно–правові гарантії: судові та позасудові. Звернення громадян: поняття та види.

Основи адміністративно–правового статусу іноземців, біженців, осіб без громадянства. Об'єм адміністративної правосуб'єктності іноземців, біженців, осіб без громадянства. Специфічні обов'язки. Адміністративне видворення за межі України. Співробітники іноземних дипломатичних, консульських представництв, що знаходяться в Україні.

Конституційний статус Президента України. Співвідношення правового статусу Президента України з правовим статусом гілок влади. Повноваження Президента України у сфері виконавчої влади за Конституцією України. Повноваження Президента України щодо організаційного формування системи органів виконавчої влади. Повноваження Президента України щодо визначення змісту функціонування системи органів державної виконавчої влади.

Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби, що створюються Президентом України для здійснення своїх повноважень. Адміністративно–правовий статус Ради національної безпеки і оборони України. Адміністративно–правовий статус Адміністрації Президента України. Завдання, функції і структура Адміністрації Президента.

Система, структура та види органів виконавчої влади. Принципи організації і діяльності системи органів виконавчої влади. Поняття органу виконавчої влади. Місце органів державної виконавчої влади в системі державних виконавчо–розпорядчих органів (органів публічного управління).

Юридичні ознаки органів виконавчої влади. Особливості адміністративної правоздатності та дієздатності органів виконавчої влади. Відмінності органів виконавчої влади від інших органів держави, організацій,

установ, недержавних організацій та об'єднань громадян. Компетенція органу виконавчої влади: поняття, структура.

Класифікація органів державної виконавчої влади за масштабом діяльності. Вищі, центральні, місцеві і спеціальні органи виконавчої влади. Кабінет Міністрів України, міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, місцеві державні адміністрації, територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади. Характеристика їх адміністративно-правового статусу. Класифікація органів державної виконавчої влади за порядком утворення, за обсягом компетенції, за порядком вирішення підвідомчих питань, за місцем в управлінській системі.

Внутрішня організація суб'єктів виконавчої влади (орган, установа, організація, посада). Структура та штат органів державної виконавчої влади.

Органи місцевого самоврядування: нормативна основа, поняття, компетенція, функції. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада. Органи самоорганізації населення. Сільські селищні, міські Ради: загальна характеристика, адміністративно-правовий статус, структура, завдання, компетенція. Сільський, селищний, міський голова. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад. Районні та обласні ради.

Адміністративно-правові повноваження сільських, селищних, міських рад. Повноваження щодо окремих сфер управління. Самоврядні та делеговані повноваження. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Гарантії місцевого самоврядування. Державний контроль за діяльністю органів та посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Поняття адміністративно-правового статусу організації. Поняття та види організацій. Підприємства, установи, організації та господарські товариства. Державні, казенні та комунальні підприємства. Фінансово-промислові групи. Концерни, союзи, асоціації та інші об'єднання підприємств. Установи освіти, культури, науки, охорони здоров'я, соціального захисту.

Правовий статус підприємств, установ, організацій. Свобода організації та функціонування підприємств, установ, організацій. Органи управління підприємств, установ, організацій. Законність під час організації та діяльності підприємств, установ, організацій. Адміністративний та судовий порядок захисту прав підприємств.

Державне управління у сфері організації та діяльності підприємств, установ, організацій. Державне регулювання, ліцензування. Контроль, нагляду у сфері діяльності підприємств, установ, організацій.

Поняття та види об'єднань громадян. Політична партія. Громадська організація. Статус об'єднання громадян. Принципи створення та діяльності об'єднань громадян. Права об'єднань громадян.

Засновники та члени об'єднань громадян. Легалізація об'єднань громадян. Обмеження на створення і діяльність об'єднань громадян. Контроль за дотриманням об'єднаннями громадян вимог чинного

законодавства та положень статуту. Відповідальність об'єднань громадян, види стягнень, що до них застосовуються. Припинення діяльності об'єднань громадян: примусовий розпуск, саморозпуск.

Міжнародні зв'язки об'єднань громадян.

Основи правового положення релігійних об'єднань. Поняття релігійних об'єднань. Взаємовідносини з державою. Реєстрація релігійних об'єднань та порядок припинення їх діяльності. Права релігійних об'єднань, державний контроль за дотриманням законодавства про свободу віросповідання.

Професійні спілки їх адміністративно–правовий статус: правова основа діяльності, організація, реєстрація. Основні права, гарантії діяльності, захист прав профспілок.

Тема 6. Публічно-адміністративна діяльність

Взаємозв'язок завдань і функцій публічного управління.

Поняття діяльності публічної адміністрації.

Різновиди діяльності публічної адміністрації.

Основні складові елементи діяльності публічної адміністрації. Цілі. Продукт. Методи. Засоби. Інструменти. Принципи. Матеріал.

Нормотворча діяльність. Поняття, значення структура та особливості.

Правозастосовча діяльність. Поняття, значення структура та особливості.

Діяльність з реалізації права. Поняття, значення структура та особливості.

Формальності як складова публічно-адміністративної діяльності.

Тема 7. Принципи публічно-адміністративної діяльності

Поняття принципів адміністративного права та публічно-адміністративної діяльності.

Значення принципу правової держави. Зв'язаність публічно-адміністративної діяльності правом. Основоположні права як імпульси розвитку.

Значення принципу демократії. Легітимізація публічної адміністрації.

Принципи: адміністративної процедури: сприйняття, участі громадян, гласності.

Тема 8. Інститут правових актів публічної адміністрації

Поняття і значення адміністративного акта.

Різновиди правових адміністративних актів.

Нормативні адміністративні акти. Поняття, зміст та ознаки нормативних адміністративних актів. Різновиди та вимоги до нормативних адміністративних актів

Індивідуальні адміністративні акти. Поняття, зміст та ознаки індивідуальних адміністративних актів. Різновиди та вимоги до індивідуальних адміністративних актів

Процедури прийняття нормативних та індивідуальних адміністративних актів.

Чинність адміністративного акта

Нікчемні адміністративні акти

Дія адміністративних актів у часі. Закінчення строку дії адміністративного акта. Дострокове припинення дії адміністративного акта.

Виконання адміністративного акта.

Поняття адміністративного договору. Укладення адміністративних договорів. Юридична природа адміністративних договорів.

Ознаки адміністративного договору, суб'єкти його укладення.

Види адміністративних договорів.

Здійснення інших юридично значущих дій.

Тема 9. Способи і засоби публічно-адміністративної діяльності.

Здійснення організаційних дій.

Виконання матеріально-технічних операцій.

Взаємозв'язок завдань органів публічної адміністрації, форм та методів їх діяльності.

Поняття та характерні риси методів діяльності органів публічної адміністрації, їх юридично-владне значення та зміст.

Загальні особливості методів діяльності органів публічної адміністрації. Відокремлення методів діяльності органів публічної адміністрації від методу правового регулювання. Реалізація методів діяльності.

Класифікація методів діяльності залежно від конкретного засобу, який використовується для вирішення завдань.

Загальні та спеціальні методи діяльності.

Методи переконання, заохочення, примусу. Співвідношення переконання, заохочення і примусу в сфері публічного управління. Адміністративні, економічні, організаційні та морально—психологічні методи.

Тенденції розвитку теорії адміністративно—правових методів діяльності органів публічної адміністрації.

Адміністративний примус як один з методів публічного управління. Сутність адміністративного примусу.

Поняття, мета й особливості адміністративного примусу.

Заходи адміністративного примусу не пов'язані з відповідальністю за адміністративні правопорушення: зміст та особливості.

Види заходів адміністративного примусу.

Заходи адміністративного попередження: їх призначення, види, підстави та порядок застосування.

Заходи адміністративного припинення: поняття, мета, підстави застосування, види, порядок застосування.

Заходи адміністративної відповідальності. Заходи, що застосовуються

до правопорушників: особистого, майнового, технічного, санітарно-епідеміологічного, фінансового характеру.

Заходи забезпечення адміністративного провадження,

Адміністративно-відновлювальні заходи.

Застосування фізичної сили та спеціальних засобів.

Порядок застосування вогнепальної зброї.

Заходи адміністративної відповідальності.

Тема 10. Адміністративний розсуд у діяльності публічної адміністрації

Дискреційні повноваження: сутність і зміст.

Поняття «адміністративний розсуд».

Правові основи адміністративного розсуду.

Адміністративний розсуд та вимоги до його застосування

Тема 11. Публічний інформаційний устрій

Системотворче значення інформації. Право на інформацію.

Інформаційно-адміністративне право

Індивідуально-правовий шар.

Інституційні шари.

Електронне урядування.

Тема 12. Контроль за діяльністю публічної адміністрації.

Контроль і нагляд як способи забезпечення захисту індивідуальних прав.

Мета та правові засоби контролю в сфері публічного управління.

Державний контроль: поняття, форми, види і методи.

Різновиди контролю.

Адміністративний та судовий контроль за адміністративною діяльністю.

Контроль, що здійснюється органами представницької та виконавчої влади, контроль органів загальної, галузевої та міжгалузевої компетенції.

Відомчий (внутрішньовідомчий) та надвідомчий контроль.

Парламентський контроль. Діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Президентський контроль. Урядовий контроль.

Судовий контроль.

Контроль з боку центральних органів виконавчої влади. Контроль з боку місцевих органів виконавчої влади. Контрольно-наглядові повноваження державних інспекцій.

Контроль з боку органів місцевого самоврядування.

Громадський контроль.

Звернення громадян як спосіб контролю.

Види звернень.

Вимоги до звернень. Розгляд пропозицій, заяв, скарг. Права

громадянина під час розгляду заяви чи скарги.

Обов'язки адресатів щодо розгляду заяв чи скарг.

Заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян на звернення.

Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

Тема 13. Державна служба в Україні

Суспільне значення інституту державної служби.

Інститут державної служби в системі адміністративного права. Комплексність правового інституту державної служби. Норми галузей права, що входять у цей інститут. Правові джерела та конституційно-правові основи державної служби.

Поняття, система та принципи державної служби в Україні. Види державної служби.

Основні напрями державної політики у сфері державної служби.

Управління державною службою: завдання, функції. Система органів управління державною службою.

Державний службовець. Поняття посади і посадової особи. Посадові особи, керівники, спеціалісти, технічні виконавці. Класифікація посад державних службовців.

Ранги державних службовців. Службова кар'єра.

Проходження державної служби. Вступ на державну службу.

Обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Обмеження, пов'язані з проходженням державної служби.

Права державних службовців у сфері публічного управління. Адміністративно-правові обов'язки державних службовців.

Атестація державних службовців: поняття, значення, мета, завдання та функції.

Відповідальність державних службовців: дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна.

Відсторонення публічного службовця від виконання повноважень за посадою. Припинення державної служби: способи та підстави. Відставка публічного службовця.

Служба в органах місцевого самоврядування. Посадові особи місцевого самоврядування. Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування. Проходження служби в органах місцевого самоврядування.

Державна служба та корупція. Поняття корупції та корупційних діянь. Суб'єкти корупційних діянь.

Органи, що запобігають та протидіють корупції. Відповідальність за корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією. Контроль і нагляд за виконанням законів у сфері протидії корупції.

Новації проекту закону України «Про державну службу».

Тема 14. Основи адміністративного процесу

Поняття адміністративного процесу. Зміст та загальні риси адміністративного процесу. Вузкий та широкий підхід до розуміння сутності адміністративного процесу.

Відмінності адміністративного процесу від кримінального та цивільного.

Адміністративно–процесуальна діяльність: адміністративно–юрисдикційна та адміністративно–процедурна. Співвідношення адміністративного процесу з іншими видами юридичної процесуальної діяльності.

Структура адміністративного процесу. Поняття, система та види адміністративно–процесуальних проваджень. Співвідношення адміністративного процесу та адміністративно–процесуального провадження. Адміністративно–процедурний та адміністративно–юрисдикційний процес: загальні риси та специфічні ознаки.

Принципи адміністративного процесу: поняття, система. Принципи законності, об'єктивності, рівності учасників процесу перед законом та органом (посадовою особою), що вирішує справу, гласності, публічності, національної мови, економічності, ефективності, охорони прав та законних інтересів особи та держави, змагальності сторін, відповідальності за порушення порядку здійснення процесуальних дій та прийнятого рішення.

Суб'єкти адміністративного процесу. Фізичні та юридичні особи. Адміністративно–процесуальний статус суб'єктів.

Елементи адміністративного процесу: провадження, стадії, етапи та процесуальні дії.

Порушення справи у сфері публічного управління (розслідування, з'ясування, витребування документів, збирання доказів та іншої інформації).

Розгляд справи та прийняття (винесення) рішення (постанови).

Оскарження чи опротестування рішення по справі.

Виконання рішення (постанови).

Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теоретичного розвитку та сучасна практика правового регулювання.

Адміністративна діяльність та адміністративне провадження.

Адміністративний процес та адміністративна процедура. Поняття та сутність адміністративної процедури.

Різновиди адміністративних проваджень і процедур.

Організація управлінської процедури.

Реєстрація.

Ліцензування.

Нормотворчий процес.

Адміністративно–договірний процес.

Адміністративно–юрисдикційне провадження: поняття, система та види.

Адміністративна юрисдикція: поняття, основні ознаки, принципи, структура.

Поняття та правовий статус суб'єктів адміністративної юрисдикції.

Система адміністративно–юрисдикційних органів.

Характеристика митної служби в Україні як адміністративно–юрисдикційних органів.

Правові акти адміністративної юрисдикції.

Забезпечення законності в адміністративному процесі. Суб'єкти та процедура забезпечення законності.

Тема 15. Провадження в справах за зверненнями громадян

Загальна характеристика провадження в справах за зверненнями громадян. Поняття та значення. Правова основа.

Стадії провадження в справах за зверненнями громадян.

Прийняття, перевірка (розслідування) та розгляд пропозицій, заяв, клопотань та скарг громадян уповноваженими посадовими особами. Прийняття рішень та їх виконання.

Адміністративний порядок розгляду скарг та перспективи його розвитку.

Судовий порядок розгляду скарг на дії (бездіяльність) та рішення посадових осіб та державних службовців, що порушують права та свободи громадян. Правова підстава.

Право громадянина на звернення у суд зі скаргою. Дії (рішення) та бездіяльність, що можуть бути оскаржені.

Порядок розгляду пропозицій, заяв, скарг та організація прийому громадян у митних органах України.

Тема 16. Адміністративне правопорушення

Поняття адміністративного правопорушення. Ознаки адміністративного правопорушення: антигромадська спрямованість, протиправність, винність, караність діяння.

Адміністративне правопорушення як підстава адміністративної відповідальності. Відокремлення адміністративних правопорушень від злочинів і дисциплінарних проступків.

Юридичний склад адміністративного правопорушення. Властивості складу адміністративного правопорушення.

Юридичний аналіз об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення.

Види складів адміністративних правопорушень.

Розмежування подібних складів адміністративних правопорушень від злочинів.

Неодноразовість та повторність. Правопорушення, що триває та продовжується.

Об'єкти адміністративного правопорушення: загальний, видовий, родовий, безпосередній.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення та її елементи.

Причинний зв'язок між діянням та його несприятливими (шкідливими, соціально небезпечними) протиправними наслідками. Факультативні ознаки об'єктивної сторони.

Суб'єкти адміністративного правопорушення: фізичні та юридичні особи, індивідуальні та колективні, загальні, спеціальні та особливі.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Вчинення адміністративного правопорушення умисно. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності. Мотив та мета.

Види складів адміністративних правопорушень. Класифікація адміністративних правопорушень за об'єктами.

Порушення митних правил: юридична підстава, поняття, ознаки, юридичний склад.

Тема 17. Адміністративна відповідальність

Адміністративна відповідальність як специфічна форма реагування держави на адміністративне правопорушення.

Адміністративна відповідальність: поняття, мета, функції.

Принципи адміністративної відповідальності: законність, рівність перед законом, принцип вини, невідворотність покарання, індивідуалізація відповідальності, справедливість, доцільність..

Специфічні ознаки адміністративної відповідальності.

Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності та місце в системі адміністративного примусу. Співвідношення адміністративної, кримінальної, дисциплінарної та матеріальної відповідальності.

Суб'єкти адміністративної відповідальності. Фізичні та юридичні особи. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність. Відповідальність неповнолітніх. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Відповідальність іноземних громадян і осіб без громадянства.

Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. Види адміністративних правопорушень, що тягнуть адміністративну відповідальність юридичних осіб.

Підстави адміністративної відповідальності. Види підстав адміністративної відповідальності. Нормативна, фактична та процесуальна підстава адміністративної відповідальності.

Обставини, що враховуються під час притягнення до адміністративної відповідальності.

Обставини, що виключають адміністративну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність).

Обставини, що звільняють від адміністративної відповідальності. Обставини, що замінюють адміністративну відповідальність на інші види юридичної відповідальності.

Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративні правопорушення. Можливості звільнення від адміністративної відповідальності у разі малозначності правопорушення.

Обмеження адміністративної відповідальності. Види обмежень застосування адміністративної відповідальності.

Тема 18. Адміністративне стягнення

Адміністративне стягнення: поняття, мета, система, види. Його відмінність від інших видів публічного примусу та місце в системі адміністративного примусу. Стягнення основні й додаткові, морального, майнового, особистого характеру.

Попередження та штраф як заходи адміністративного стягнення. Порядок застосування, сутність та розмір.

Оплатне вилучення та конфіскація предмета, що став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Порядок застосування та зміст.

Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину як захід адміністративного стягнення. Порядок застосування та зміст.

Виправні роботи, громадські роботи та адміністративний арешт. Порядок застосування та зміст.

Адміністративне видворення іноземних громадян та осіб без громадянства за межі України. Порядок застосування та зміст.

Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення.

Строки накладення адміністративного стягнення та строки їх погашення. Обчислення строків адміністративного стягнення.

Накладення адміністративних стягнень у разі множинності адміністративних правопорушень. Види множинності. Ідеальна та реальна сукупність.

Особливості накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил.

Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.

Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

Види адміністративних стягнень, що застосовуються за вчинення порушень митних правил, їх особливості.

Види адміністративних стягнень, що застосовуються за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Забезпечення законності під час застосування заходів адміністративного стягнення вчинення за адміністративного правопорушення.

Тема 19. Проведення у справах про адміністративні правопорушення

Поняття та структура провадження у справах про адміністративні

правопорушення.

Місце провадження у справах про адміністративні правопорушення в адміністративному процесі.

Загальна характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Види провадження у справах про адміністративні правопорушення: повне (звичайне), спрощене, прискорене, особливе (ускладнене). Характеристика кожного з видів.

Поняття, юридична підстава та завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Принципи провадження, їх специфіка: законність, оперативність, усність, безпосередність, рівність громадян перед законом та органом, який розглядає справу, гласність, публічність, право на захист, змагальність, принцип національної мови, принцип об'єктивної істини, диспозитивність.

Обставини, що виключають провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Провадження в справах про порушення митних правил: поняття, завдання, особливості.

Докази у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення. Поняття, значення та види.

Засоби доказування. Стадії доказування. Загальні правила оцінки доказів.

Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення. Види органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Процесуальний статус учасників провадження: Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності. Потерпілий. Законні представники. Захисник. Свідок. Експерт. Перекладач. Прокурор.

Строки в провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Види строків: процесуальні, давнини, примусового впливу.

Початок перебігу строку, закінчення строку, призупинення та переривання строку. Загальні та спеціальні строки.

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення: поняття та види. Загальна та спеціальна, видова, територіальна та альтернативна підвідомчість.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративне затримання (превентивне і процесуальне, юридична підстава, підстави застосування, органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, строки, правові наслідки),

Особистий огляд і огляд речей (мета та підстави, особи, уповноважені здійснювати огляд, його порядок, поняті, документальне оформлення),

Вилучення речей та документів (мета та підстави, особи, уповноважені здійснювати вилучення, його порядок, документальне оформлення).

Доставлення порушника (мета та підстави, строки, особи, уповноважені здійснювати доставлення, місця доставлення, процесуальне оформлення).

Відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан сп'яніння.

Особливості застосування заходів забезпечення провадження у справах про порушення митних правил та контрабанду.

Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративне розслідування або порушення справи.

Розгляд та вирішення справ про адміністративні правопорушення.

Оскарження або опротестування та перегляд постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Виконання рішення по справі.

Тема 20. Дисциплінарна відповідальність

Поняття та ознаки дисциплінарної відповідальності.

Різновиди дисциплінарної відповідальності.

Суб'єкти дисциплінарної відповідальності.

Підстави дисциплінарної відповідальності.

Дисциплінарний проступок як фактична підстава відповідальності.

Види дисциплінарних стягнень.

Дисциплінарне провадження як різновид адміністративного провадження, його ознаки.

Види дисциплінарних проваджень.

Стадії дисциплінарного провадження.

Тема 21. Організація та діяльність адміністративних установ (органи публічної адміністрації різних рівнів)

Державне регулювання в умовах ринкового господарства: поняття (вузьке, широке), основні риси, зміст та значення.

Форми адміністрування: поняття, види, юридичне значення.

Державний контракт (договір). Ліцензування.

Адміністративно-правова організація адміністрування: поняття, система, елементи, значення.

Зміст організації адміністрування: принципи і форми юридичного встановлення адміністрування, форми органів публічної адміністрації та їх компетенція, завдання, функції права, обов'язки і відповідальність, правові форми взаємодії. Методи адміністрування і форми їх здійснення.

Суб'єкти адміністрування, їх взаємодія. Загальне, безпосереднє, пряме, оперативне, подвійне підпорядкування. Співпідпорядкування.

Структура органів публічної адміністрації. Структурні підрозділи органів публічної адміністрації. та їх правовий статус.

Тема 22. Організація публічно-адміністративної діяльності в

окремих галузях та галузевих сферах

Правові основи організації адміністрування. Правові джерела у сфері організації адміністрування: поняття, система, види. Загальні та спеціалізовані правові акти. Нормативно–правові акти у сфері економіки, в соціально–культурній та адміністративно–політичній сфері.

Розмежування компетенції у сфері адміністрування між центральними та місцевими органами виконавчої влади. Компетенція центральних органів виконавчої влади. Компетенція місцевих органів виконавчої влади.

Галузеве управління: поняття, зміст. Нормативно–правова база. Суб'єкти галузевого управління, їх система. Об'єкти галузевого управління.

Міжгалузеве управління: поняття, ознаки, зміст. Суб'єкти міжгалузевого управління: завдання, функції, структура, повноваження. Межі дії (сфера управління) органів міжгалузевого управління. Надвідомчі повноваження органів міжгалузевого управління. Методи управління, що використовуються органами міжгалузевої компетенції. Рівні публічного міжгалузевого управління: макрорівень та мікрорівень.

Регіональне управління: поняття та зміст. Нормативно–правові акти, що встановлюють систему регіонального управління. Принципи регіонального управління. Особливості регіонального управління.

Тема 23. Організація публічно-адміністративної діяльності у сфері економіки

Організаційно–правова система управління у сфері економіки.

Поняття сфери економіки. Структура сфери економіки.

Мета та зміст публічного управління у сфері економіки.

Економіка як об'єкт адміністративно–правового регулювання.

Основні напрями економічних перетворень у державі.

Основні напрями публічного регулювання у сфері економіки. Методи та форми публічного управління як основа адміністративно–правового впливу держави на економічну систему.

Публічний контроль в управлінні у сфері економіки. Антимонопольний контроль. Адміністративний нагляд у сфері економіки.

Місьцеве самоврядування та сфера економіки. Повноваження органів місцевого самоврядування сфері управління економікою.

Органи публічного управління у сфері економіки. Класифікація та адміністративно–правовий статус суб'єктів публічного управління економікою.

Повноваження Президента України у сфері управління економікою.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління економікою.

Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері управління економікою.

Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері управління економікою.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління економікою.

Управління промисловістю.

Управління капітальним будівництвом.

Управління агропромисловим комплексом.

Управління транспортом і шляховим господарством.

Управління зв'язком.

Управління торгівлею.

Управління житловим господарством.

Управління побутовим обслуговуванням.

Управління використанням і охороною природних ресурсів.

Тема 24. Організація публічно-адміністративної діяльності в адміністративно-політичній сфері

Організаційно-правова система управління в адміністративно-політичній сфері.

Поняття адміністративно-політичної сфери.

Структура адміністративно-політичної сфери.

Мета та зміст публічного управління в адміністративно-політичній сфері.

Суб'єкти публічного управління адміністративно-політичною сферою.

Класифікація та адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного управління адміністративно-політичною сферою.

Управління обороною.

Управління національною безпекою.

Управління внутрішніми справами.

Управління закордонними справами.

Управління юстицією.

Повноваження Президента України в адміністративно-політичній сфері.

Повноваження Кабінету Міністрів України в адміністративно-політичній сфері.

Повноваження центральних органів виконавчої влади в адміністративно-політичній сфері.

Повноваження місцевих органів виконавчої влади в адміністративно-політичній сфері.

Повноваження органів місцевого самоврядування в адміністративно-політичній сфері.

Тема 25. Організація публічно-адміністративної діяльності у соціально-культурній сфері

Організаційно-правова система управління соціально-культурною сферою.

Поняття соціально-культурної сфери. Структура соціально-культурної

сфери.

Органи публічного управління соціально-культурною сферою.

Управління освітою.

Управління наукою.

Управління культурою.

Управління охороною здоров'я населення.

Управління фізичною культурою, спортом та туризмом.

Управління у сфері соціального захисту населення.

Управління у справах сім'ї та молоді.

Класифікація і адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного управління соціально-культурною сферою:

Повноваження Президента України у сфері соціально-культурного будівництва.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері соціально-культурного будівництва.

Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері соціально-культурного будівництва.

Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері соціально-культурного будівництва.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціально-культурного будівництва.

Приклади тестових завдань

1. Адміністративне право як галузь права – це:

1. сукупність законодавства, знань, наукових поглядів, концепцій про систему галузі права, яке регулює відносини, які виникають в результаті здійснення виконавчої влади, надання її органами управлінських послуг, а також відповідальності за адміністративні правопорушення;

2. систематизовані відповідно до типової програми знання щодо предмета регулювання норм адміністративного права, їх особливостей, встановленого порядку управління в різних галузях виконавчої влади, реалізації при цьому прав і свобод громадян та відповідальності в сфері публічного управління;

3. систематизований масив, опанування яким дозволить оволодіти майбутнім юристам, іншим зацікавленим особам системою теоретичних й науково-прикладних знань щодо норм, принципів, засобів та інших інститутів адміністративного права, а також вміннями й навичками практичного застосування таких знань;

4. сукупність юридичних норм, які врегульовують однорідні суспільні відносини щодо надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, що здійснюється суб'єктами публічної адміністрації;

5. система норм, поглядів, ідей, уявлень про адміністративне законодавство, публічне управління, реформування й тенденції розвитку адміністративного права, його принципи, про адміністративне право зарубіжних країн.

2. Публічне адміністрування, як форма реалізації публічної влади – це:

1. регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність уповноважених органів виконавчої влади, спрямована на здійснення законів та інших нормативно-правових актів, шляхом прийняття адміністративних рішень, в процесі здійснення адміністративних процедур;

2. адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади, що здійснюється з метою задоволення публічного інтересу й негативно відмежовується від законодавчої та політичної діяльності;

3. це діяльність держави, спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами;

4. цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив органів публічної влади на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення мети та реалізації функцій суспільства, відображеній у Конституції України та інших нормативних актах;

5. цілеспрямований, владний, в рамках правових приписів обов'язковий для виконання вплив уповноважених суб'єктів на суспільну систему з метою її удосконалення відповідно до публічних інтересів.

3. Залежно від способу впливу на поведінку виокремлюються наступні норми:

1. прості, складні, комбіновані;
2. матеріальні, процесуальні;
3. регулятивні, правоохоронні, запобіжні;
4. зобов'язуючі, заборонні, дозвольні;
5. жодної правильної відповіді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та інші. Вид. 2-е. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
2. Курс адміністративного права України: підручник / За ред.: О.В.

- Кузьменко. 3-ге вид., допов. К. : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
3. Петков С.В., Соболь Є.Ю., Армаш Н.О. Адміністративне право: актуальні питання та інноваційні ідеї. Київ: КНТ, 2019. 148 с.
 4. Pryimachenko Dmytro, Minka Tetiana, Marchenko Volodymyr Legal regulation of liability for offenses in the financial sphere in the eu countries and Ukraine: comparative analysis // *Baltic Journal of Economic Studies* – Vol 4, No 5 (2018). – С. 276-282 (DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-276-282>)
 5. Pryimachenko D.V., Morozov O.V. Pasichnik A.V. The questions of legal ensuring and development of European securit // *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. – 2019. Вип. 14. С. 235-242. (DOI 10.33244/2521-1196.14.2019.235-242)

РОЗДІЛ 9. ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

ТЕМА 1. Поняття, предмет та джерела цивільного процесуального права України

Конституція України про право громадян на судовий захист. Форми та способи захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Роль правосуддя у цивільних справах в умовах побудови в Україні правової держави. Правосуддя як гарантія зміцнення законності, вдосконалення законодавства з метою охорони прав, свобод і законних інтересів особи. Цивільний процесуальний порядок захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, інтересів держави.

Поняття цивільного процесу та цивільного судочинства. Цивільне судочинство й інші форми судочинства. Види цивільного судочинства. Стадії цивільного процесу.

Поняття цивільного процесуального права. Предмет, метод і система цивільного процесуального права. Значення цивільного процесуального права в сучасній правовій доктрині. Суть, основні риси і значення цивільної процесуальної форми.

Співвідношення цивільного процесуального права з цивільним, сімейним, трудовим, аграрним, державним і адміністративним правом, кримінальним процесуальним та адміністративним процесуальним правом. Цивільне процесуальне право та організація судової та правоохоронної системи України.

Джерела цивільного процесуального права. Цивільно-процесуальні норми, їх структура. Дія цивільно-процесуальних норм у часі, просторі та за колом осіб.

Предмет науки цивільного процесуального права. Система науки цивільного процесуального права.

ТЕМА 2. Принципи цивільного процесуального права України

Принципи як світоглядний елемент формування цивільного процесуального права. Роль правової доктрини у нормотворчому процесі. Загальновизнані принципи і норми міжнародного права як принципи цивільного судочинства.

Доступність правосуддя як міжнародний стандарт. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та її застосування в цивільному судочинстві. Право на справедливий судовий розгляд та його складові.

Поняття принципів цивільного процесуального права та їх значення. Система принципів цивільного процесуального права. Загальні принципи цивільного процесуального права. Проблеми класифікації принципів

цивільного процесуального права.

Принципи закріплені Конституцією України: здійснення правосуддя виключно судами; принцип колегіальності і одноособовості розгляду цивільних справ; незалежність суддів та підкорення їх тільки закону; здійснення судочинства державною мовою; рівність учасників процесу перед законом і судом; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; публічність; змагальність.

Принципи закріплені законодавством про судочинство: диспозитивність; всебічність і повнота; процесуальна рівність сторін; раціональна процесуальна форма; неможливість процесуального сумісництва; безпосередність судового розгляду; усність судового розгляду; оперативність.

Принципи закріплені цивільним процесуальним кодексом: верховенство права; повага до честі і гідності; рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін; диспозитивність; пропорційність; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, встановлених законом; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення; повага до честі і гідності, рівності перед законом і судом; гласність судового процесу; відкритість інформації щодо справи; мова цивільного судочинства; верховенство права та законодавство, відповідно до якого суд вирішує справи; пропорційність у цивільному судочинстві; змагальність сторін; правнича допомога; досудове врегулювання спору; право на перегляд справи та оскарження судового рішення; обов'язковість судових рішень. Характеристика принципів цивільного судочинства.

ТЕМА 3. Цивільні процесуальні правовідносини

Поняття, ознаки і види цивільних процесуальних правовідносин, їх особливості. Підстави виникнення цивільних процесуальних правовідносин. Юридичні склади і їх характеристика. Зміст цивільних процесуальних правовідносин та його особливості.

Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація. Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність.

Суд як обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Правосуб'єктність органів судової влади. Правовий статус і роль суду у цивільному процесі. Визначення складу суду. Правові засади діяльності суду. Склад суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Наслідки відводу суду (судді).

Присяжні та їх роль у цивільному судочинстві. Правовий статус

присяжного. Категорії справ, що розглядаються у складі одного судді і двох присяжних.

Особи, які беруть участь у справі, як суб'єкти цивільних процесуальних відносин. Поняття і склад осіб, які беруть участь у справі, їх права і обов'язки.

Особи, які сприяють розглядові справи, їх класифікація. Свідки, експерт, перекладачі та інші учасники процесу, їх процесуальне становище, функції, права і обов'язки.

ТЕМА 4. Сторони в цивільному процесі

Поняття сторін в цивільному процесі, їх процесуальні права та обов'язки. Види цивільної процесуальної дієздатності. Спеціальні права сторін.

Неналежна сторона у цивільному процесі. Умови і порядок заміни неналежної сторони.

Процесуальна співучасть. Поняття процесуального правонаступництва. умови та підстави вступу у процес правонаступника. Залучення до участі в справі співвідповідача. Заміна неналежного відповідача.

Принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами. Поняття зловживання процесуальними правами. Види зловживань процесуальними правами. Протидія зловживанню процесуальними правами.

ТЕМА 5. Треті особи та інші учасники судового процесу.

Поняття та ознаки третіх осіб. Характеристика і підстави участі третіх осіб у цивільному процесі.

Треті особи, що заявляють самостійні вимоги. Ознаки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору. Підстави і процесуальний порядок вступу їх у процес. Треті особи, що не заявляють самостійних вимог. Підстави і процесуальний порядок вступу їх у процес. Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, від співпозивачів та співвідповідачів.

Склад інших учасників судового процесу. Цивільний процесуальний статус інших учасників судового процесу. Помічник судді. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник. Свідок у цивільному процесі. Права та обов'язки свідка. Експерт у цивільному процесі, його правовий статус. Експерт з питань права. Спеціаліст у цивільному процесі, форми його участі, права та обов'язки. Перекладач у цивільному процесі, його права та обов'язки. Особа, що надає правову допомогу та види її участі у цивільному процесі. Помічник судді, консультант суду.

ТЕМА 6. Представництво в цивільному процесі.

Поняття та значення процесуального представництва. Зміст представництва у цивільному процесі. Ознаки представництва у цивільному процесі. Види процесуального представництва.

Представник у цивільному процесі та його правовий статус. Повноваження представника в цивільному процесі. Документи, які підтверджують повноваження представника.

Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права і свободи інших осіб. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права і свободи інших осіб. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи.

Участь прокурора в цивільному процесі. Участь в цивільному процесі органів державної влади, місцевого самоврядування та осіб, яким за законом надано право захищати права і свободи інших осіб.

Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи.

Підстави порушення справи в суді уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, прокурором, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими особами, які звертаються до суду за захистом суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб. Права і обов'язки цих осіб в разі порушення ними справи. Процесуальне положення осіб в інтересах яких порушена справа, їх права та обов'язки.

Участь прокурора в цивільному процесі. Участь в цивільному процесі органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Права і обов'язки зазначених суб'єктів у цивільному процесі.

ТЕМА 7. Цивільна юрисдикція. Підсудність та підвідомчість цивільних справ

Поняття цивільної юрисдикції. Компетенція судів загальної юрисдикції щодо розгляду цивільних справ. Види цивільної юрисдикції. Загальні правила розмежування цивільної юрисдикції від конституційної, адміністративної, господарської. Територіальна підсудність цивільних справ, її види. Виключна підсудність цивільних справ. Альтернативна підсудність у цивільному проце.

Поняття та види підвідомчості. Загальні правила визначення підвідомчості цивільних справ суду. Підвідомчість суду справ позовного, наказного та окремого провадження. Особливості підвідомчості окремих категорій цивільних справ.

Поняття підсудності, її відмінність від підвідомчості. Види підсудності. Функціональна підсудність. Територіальна підсудність, її види: загальна, альтернативна, виключна, договірна, за вказівкою суду та за зв'язком справ. Порядок передачі справи в інший суд. Зміна підсудності. Порядок вирішення справ між судами про підсудність. Наслідки порушення правил про

підсудність. Наслідки порушення правил про підсудність.

ТЕМА 8. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система та електронний суд

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, її структура, призначення та функції. Реєстрація заяв, скарг та інших передбачених законом процесуальних документів, що подаються до суду. Визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи. Автоматизований розподіл справ між суддями. Підсистеми Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та особливості їх функціонування.

Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. Реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі. Особливості використання електронного підпису в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі.

Електронний суд, правові засади та порядок його функціонування. Порядок обміну електронними документами між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу. Фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

ТЕМА 9. Цивільні процесуальні строки

Поняття процесуальних строків і їх значення. Розумність процесуальних строків. Класифікація цивільних процесуальних строків. Види процесуальних строків. Характеристика видів цивільних процесуальних строків.

Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу та закінчення процесуальних строків. Наслідки пропуску процесуальних строків. Зупинення, продовження та поновлення процесуальних строків. Строки розгляду цивільних справ.

ТЕМА 10. Судові витрати

Поняття і види судових витрат у цивільному процесі, їх значення. Витрати, пов'язані з розглядом справи. Витрати на професійну правничу допомогу. Критерії співмірності розміру витрат на оплату послуг адвоката. Оплата послуг адвоката. Витрати сторін та їх представників, що пов'язані з явкою до суду. Витрати, пов'язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз. Оплата свідків, експертів.

Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи. Порядок визначення сум витрат, пов'язаних з оглядом на місці. Витрати на розшук відповідача. Витрати, пов'язані з

виконанням рішення. Граничний розмір компенсації витрат.

Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Звільнення від сплати судових витрат. Відстрочення та розстрочення сплати судових витрат. Розподіл судових витрат. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду. Повернення судових витрат.

Судовий збір. Об'єкти справляння судового збору. Ставки судового збору. Обчислення розміру судового збору. Ціна позову. Визначення ціни позову.

ТЕМА 11. Заходи процесуального примусу та відповідальність в цивільному процесі

Поняття та види заходів процесуального примусу. Підстави та порядок застосування заходів процесуального примусу.

Порядок винесення попередження та здійснення видалення із зали судових засідань. Процесуальний порядок тимчасового вилучення доказів для дослідження судом. Зміст ухвали про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Процесуальний порядок застосування приводу. Ухвала про привід свідка до суду та її виконання. Підстави, розмір та порядок накладення штрафу. Ухвала про накладення штрафу. Правові наслідки застосування заходів процесуального примусу.

Цивільно-процесуальна відповідальність: поняття, види й функції. Цивільно-процесуальні штрафи. Відшкодування майнових збитків. Поняття, види й функції санкцій цивільного процесуального права. Суб'єкти відповідальності, підстави й порядок накладання штрафів. Зменшення й зняття штрафів. Відшкодування майнових збитків.

ТЕМА 12. Докази та доказування.

Поняття і мета судового доказування. Поняття судового доказу. Докази і засоби доказування. Класифікація доказів: первісні і похідні; прямі і побічні; усні і письмові; особисті і речові.

Поняття предмету доказування. Визначення предмету доказування по конкретних цивільних справах. Факти, які не підлягають доказуванню. Належність та допустимість доказів. Достовірність та достатність доказів.

Розподіл між сторонами обов'язку по доказуванню. Роль суду по збиранні доказів і в підтвердженні суттєвих для справи фактів. Права і обов'язки суб'єктів щодо подання та дослідження доказів. Підстави звільнення від доказування. Строки подання доказів. Правові наслідки несвоєчасного подання доказів. Витребування доказів.

Пояснення сторін і третіх осіб. Визнання сторони (третьої особи) як засіб доказування. Види визнання. Правові наслідки визнання. Оцінка доказів.

Показання свідків. Процесуальний порядок допиту свідків. Права і обов'язки свідків. Письмове опитування учасників справи як свідків. Допит свідка за заявою сторони арбітражного (третейського) розгляду.

Письмові докази. Види письмових доказів (за змістом і формою). Порядок витребування письмових доказів.

Речові докази. Відмінність речових доказів від письмових. Порядок подання речових доказів і їх зберігання. Огляд на місці. Протокол огляду.

Електронні докази та їх види. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів.

Експертиза. Підстави для проведення експертизи. Порядок призначення і проведення експертизи. Висновок експерта та його зміст. Висновок експерта у галузі права та його оцінка судом. Процесуальні права та обов'язки експерта. Збирання матеріалів для проведення експертизи. Додаткова і повторна експертиза. Оцінка висновку експерта судом.

Забезпечення доказів. Підстави і способи забезпечення доказів. Порядок забезпечення доказів. Судові доручення. Процесуальний порядок виконання судового доручення.

ТЕМА 13. Позовне провадження

Поняття, ознаки і суть позовного провадження. Поняття позову. Позовна заява: її зміст та форма. Елементи позову. Види позовів. Право на позов і право на пред'явлення позову.

Захист інтересів відповідача. Заперечення проти позову. Зустрічний позов. Порядок пред'явлення зустрічного позову. Заяви, клопотання і заперечення та вимоги до них. Відзив, відповідь на відзив.

Зміна позову. Відмова від позову, визнання позову. Мирова угода. Правові наслідки вчинення вказаних процесуальних дій.

Забезпечення позову. Підстави забезпечення позову. Способи забезпечення позову. Зміст і форма заяви про забезпечення позову, порядок її подання. Зустрічне забезпечення. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим. Виконання ухвали про забезпечення позову. Скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову.

Порядок пред'явлення позову. Підстави та правові наслідки залишення позовної заяви без руху.

ТЕМА 14. Відкриття провадження по цивільній справі

Процесуальний порядок пред'явлення позову та наслідки його недотримання.

Відкриття провадження у справі. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви. Підстави для відмови у відкритті провадження у справі. Об'єднання і роз'яснення позовів.

Правові наслідки відкриття цивільної справи. Зміст ухвали суду про відкриття чи відмову відкритті провадження у справі.

ТЕМА 15. Провадження у справі до судового розгляду

Провадження у справі до судового розгляду : мета та значення. Попереднє судове засідання: строки, порядок призначення, значення.

Процесуальні дії судді по підготовці справи. Об'єднання та роз'єднання позовів. Поняття та значення провадження у справі досудового розгляду. Попереднє судове засідання: строки, порядок призначення, значення. Врегулювання спору до судового розгляду. Процесуальні дії учасників справи з підготовки справи до судового розгляду. Класифікація дій з підготовки справи до судового розгляду. Процесуальне оформлення закінчення провадження у справі до судового розгляду. Призначення справи до судового розгляду. Судові виклики та повідомлення. Зміст повістки. Порядок вручення повісток.

Підстави проведення врегулювання спору за участю судді. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді. Строк проведення врегулювання спору за участю судді. Припинення врегулювання спору за участю судді.

ТЕМА 16. Судовий розгляд справи в суді першої інстанції

Судове засідання – процесуальна форма розгляду цивільних справ. Поняття і значення стадії судового розгляду цивільних справ. Значення судового розгляду. Роль суду у керівництві судовим розглядом справи.

Поняття й види судових постанов. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Безпосередність судового розгляду. Перерви в судовому засіданні. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання. Таємниця нарадчої кімнати.

Складові частини судового засідання: підготовча частина судового засідання; розгляд справи по суті; судові дебати; винесення й оголошення судового рішення. Ухвалення рішення про судові витрати.

Тимчасове призупинення судового розгляду : перерва в судовому засіданні; відкладення розгляду справи; зупинення провадження по справі.

Закінчення цивільної справи без винесення рішення : закриття провадження по справі; залишення заяви без розгляду.

Фіксація судового процесу технічними засобами. Журнал судового засідання. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд. Порядок складання та оформлення протоколів про окремі процесуальні дії.

ТЕМА 17. Розгляд справ у порядку спрощеного провадження та заочний розгляд справи

Поняття, зміст та підстави розгляду справ у порядку спрощеного провадження. Категорії справ, що можуть бути розглянуті у порядку спрощеного провадження. Критерії, що враховує суд при вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження. Клопотання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження.

Умови проведення заочного розгляду справи. Порядок заочного розгляду справи. Форма і зміст заочного рішення. Повідомлення про заочне рішення. Порядок і строк подання заяви про перегляд заочного рішення. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення. Скасування та оскарження заочного рішення.

ТЕМА 18. Судові рішення та ускладнення в процесі судового розгляду цивільних справ

Поняття і види судових рішень. Відмінність судового рішення від судової ухвали та судового наказу. Поняття, суть і значення судового рішення. Судове рішення – акт правосуддя. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення.

Усунення недоліків судового рішення судом, який його постановив. Додаткове рішення. Роз'яснення рішення. виправлення описок і явних арифметичних помилок. Зміст рішення суду та його складові частини. Порядок і час складання мотивувальної частини рішення суду.

Негайне (попереднє) виконання рішення. Відстрочка, розстрочка, зміна порядку і способу виконання рішення. Законна сила рішення суду. Вступ рішення в законну силу. Правові наслідки вступу рішення в законну силу (загальнообов'язковість, незмінність, виключність, преюдиціальність, реалізованість).

Ухвали суду першої інстанції. Види ухвал (за змістом, формою, порядком постановлення). Законна сила судових ухвал. Окремі ухвали, їх зміст та значення.

Ускладнення в процесі судового розгляду цивільних справ: тимчасове припинення провадження у справі; закінчення провадження у справі без ухвалення судового рішення. Перерва в судовому засіданні. Відкладення розгляду справи. Підстави відкладення розгляду справи, їх обов'язковий чи факультативний характер. Правові наслідки відкладення розгляду справи.

Обов'язкове і факультативне зупинення провадження у справі.

Обов'язок та право суду зупинити провадження у справі. Строки, на які зупиняється провадження у справі. Правові наслідки зупинення провадження у справі. Поновлення провадження у справі.

Процесуальні підстави закриття провадження у справі. Правові наслідки закриття провадження у справі.

ТЕМА 19. Наказне провадження

Поняття та особливості наказного провадження. Природа наказного провадження. Судовий наказ як особлива форма рішення суду. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Звернення до суду з заявою про видачу судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Правові наслідки повернення заяви або відмови у її прийнятті.

Предмет розгляду у справах наказного провадження. Особи, які беруть участь у справі: стягувач, боржник, їхні представники.

Особливості розгляду справи у порядку наказного провадження. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу.

Зміст судового наказу. Надіслання боржникові копії судового наказу. Право боржника подати заяву про скасування судового наказу в разі заперечення проти вимог стягувача.

Набрання судовим наказом законної сили. Видача судового наказу стягувачеві для пред'явлення до виконання.

Розгляд заяви боржника про скасування судового наказу. Правові наслідки скасування судового наказу. Процесуальні строки наказного провадження.

ТЕМА 20. Окреме провадження

Юридична природа окремого провадження. Зміст і значення окремого провадження. Особи, які беруть участь у справах окремого провадження. Участь у справі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи чи інтереси інших осіб. Процесуальні права та обов'язки осіб, які беруть участь у справах окремого провадження.

Процесуальний порядок розгляду справ окремого провадження.

Загальна характеристика окремого провадження. Характерні риси і особливості розгляду і вирішення справ у порядку окремого провадження. Справи, які розглядає і вирішує суд у порядку окремого провадження.

Підсудність справ окремого провадження.

Особливості дії принципів змагальності та диспозитивності у справах окремого провадження. Відмінність справ окремого провадження від справ позовного провадження.

Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Розгляд судом справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Розгляд судом справ про усиновлення. Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою. Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Розгляд судом справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу. Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб. Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису.

ТЕМА 21. Апеляційне провадження

Суть апеляції. Право апеляційного оскарження рішень і ухвал суду першої інстанції. Суб'єкти права апеляційного оскарження. Об'єкт апеляційного оскарження. Форма й зміст апеляційної скарги, апеляційного подання прокурора

Порядок прийняття апеляційної скарги до розгляду. Порядок приєднання співучасників, третіх осіб до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. Доповнення, зміна апеляційної скарги або відкликання чи відмова від неї.

Процесуальний порядок підготовки справи апеляційним судом. Призначення справи до розгляду. Межі розгляду справи апеляційним судом. Процесуальний порядок розгляду справи апеляційним судом.

Повноваження апеляційного суду. Підстави для відхилення апеляційної скарги і залишення рішення без змін. Підстави для скасування рішення суду першої інстанції і ухвалення нового рішення або зміни рішення. Підстави для скасування рішення із закриттям провадження у справі або залишенням заяви без розгляду. Підстави для відхилення скарги на ухвалу суду першої інстанції або зміни чи скасування ухвали.

Порядок ухвалення рішень та постановлення ухвал апеляційним судом.

Форма і зміст ухвали та рішення апеляційного суду. Законна сила рішення і ухвали апеляційного суду. Окрема ухвала апеляційного суду.

ТЕМА 22. Касаційне провадження

Суть і значення касаційного оскарження і перевірки рішень і ухвал суду першої інстанції, які були предметом розгляду у апеляційному порядку та рішень і ухвал апеляційного суду. Підстави касаційного оскарження.

Право касаційного оскарження та процесуальний порядок його реалізації. Суб'єкти права касаційного оскарження. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги. Об'єкт касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Підготовка справи до касаційного розгляду. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи.

Відкриття касаційного провадження. Витребування справи судом касаційної інстанції, надіслання копій касаційної скарги особам, які беруть участь у справі. Відзив на касаційну скаргу. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна касаційної скарги або відкликання її та відмова від неї.

Повноваження суду касаційної інстанції при перегляді рішення суду. Підстави для відхилення касаційної скарги і залишення рішення без змін. Підстави для повного або часткового скасування рішення і передачі справи на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції. Підстави для постановлення ухвали про скасування рішення апеляційного суду і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції, що було помилково скасоване апеляційним судом. Підстави для постановлення ухвали про скасування судових рішень і закриття провадження у справі або залишення заяви без розгляду. Підстави для скасування судових рішень і ухвалення нового рішення або зміни рішення, не передаючи справи на новий розгляд.

Форма і зміст ухвали та рішення суду касаційної інстанції. Законна сила рішення і ухвали суду касаційної інстанції.

ТЕМА 23. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Загальна характеристика, суть та значення перегляду судових рішень і ухвал, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, у зв'язку з нововиявленими обставинами. Юридична природа, ознаки нововиявлених обставин.

Право на звернення про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Підстави для перегляду рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Строк подання заяв про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки. Суди, що здійснюють перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Процесуальний порядок перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Об'єкт перегляду. Вимоги щодо оформлення заяв про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами

ТЕМА 24. Виконання судових рішень та судовий контроль за їх виконанням

Поняття та значення виконавчого провадження. Акти, які підлягають примусовому виконанню (підстави виконання). Виконавчі документи, їх види і правове значення. Виконавчий лист. Вимоги до змісту виконавчого документа. Видача дубліката виконавчого листа або судового наказу. Повноваження суду на виправлення помилки у виданому ним виконавчому листі, допущеної при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за виконавчим листом. Порядок видання виконавчого листа. Дублікат виконавчого листа. Виконавча давність. Перерва і зупинення строків виконавчої давності. Поновлення строків виконавчої давності. Процедура звернення судових рішень до виконання.

Види виконання: за загальними правилами; негайне виконання. Підстави для застосування негайного виконання. Підстави для обов'язкового та факультативного негайного виконання рішень суду.

Учасники виконавчого провадження. Особи, що приймають участь у виконавчому провадженні, і особи, що допомагають у здійсненні виконавчого провадження. Органи і посадові особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень.

Повноваження суду у процесі виконання судового рішення. Роз'яснення рішення суду; поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання; відстрочка або розстрочка виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання рішення; розгляд питання про визнання мирової угоди та відмови від примусового виконання рішення; вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу; вирішення питання про оголошення розшуку боржника або дитини; вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи; вирішення питання про звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках; тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України; заміна сторони виконавчого провадження; визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами; вирішення питання про поворот виконання. Витрати, пов'язані з виконанням рішень. Звернення стягнення на майно боржника.

Поворот виконання судових рішень. Порядок вирішення питання про поворот виконання. Строк подання заяв про поворот виконання. Особливості повороту виконання в окремих категоріях справ.

Судовий контроль за виконанням судових рішень. Розгляд судом скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця.

ТЕМА 25. Провадження у справах про оскарження рішень

третейських судів

Третейський суд. Значення третейського розгляду спорів. Порядок розгляду справ третейським судом. Рішення третейського суду. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів. Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.

Право оскарження рішення третейського суду. Порядок оскарження рішення третейського суду. Підсудність справ про оскарження рішень третейських судів. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду.

Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів. Компетенція місцевого суду у справах про оскарження рішень третейських судів. Підготовка справи до судового розгляду, судовий розгляд. Підстави для скасування рішення третейського суду. Підстави для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу. Ухвала суду у справі про оскарження рішення третейського суду. Ухвала суду у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу.

Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів. Форма і зміст заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Підстави для відмови у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Ухвала суду про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або про відмову у його видачі. Порядок оскарження постанов міжнародного комерційного арбітражу щодо наявності у нього компетенції, винесених в порядку розгляду питань попереднього характеру.

ТЕМА 26. Цивільне судочинство України з іноземним елементом

Поняття і види міжнародного цивільного процесу. Міжнародно-договірна уніфікація комерційного арбітражу.

Правове становище іноземців у цивільному процесі, право на звернення до суду за захистом і на судовий захист; внесення застави і судові витрати, цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземців та осіб без громадянства.

Підсудність судам цивільних справ з іноземним елементом. Визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів. Підсудність судам України цивільних справ у спорах, в яких беруть участь іноземці, а також у спорах, в яких хоча б одна зі сторін, які беруть участь у справі, проживає за кордоном. Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученням до іноземних судів.

Умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає

примусовому виконанню. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Оскарження ухвали суду. Звернення до примусового виконання рішення іноземного суду.

Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Порядок подання клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Розгляд клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

Приклади тестових завдань

1. У чому полягає головне завдання цивільного судочинства:

- a) у розгляді та вирішенні цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;
- b) у захисті порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;
- c) у захисті інтересів держави;
- d) у справедливому, неупередженому і своєчасному розгляді та вирішенні цивільних справ.

2. Цивільний процес — це:

- a) сукупність процесуальних дій суду та інших учасників процесу, що здійснюється в установленому законом порядку провадження в цивільних справах;
- b) захист порушених цивільних прав ;
- c) охорона цивільних прав;
- d) притягнення до відповідальності.

3. Цивільне процесуальне право — це:

- a) система правових норм, які регулюють діяльність і пов'язані з нею процесуальні відносини суду та інших учасників судової справи, що виникають при здійсненні судом правосуддя по цивільних справах;
- b) комплексна галузь права, що охоплює інститути приватного та публічного права (наприклад, способи захисту прав, право позовної давності);
- c) інститут цивільного права, який регулює порядок розгляду і вирішення цивільних справ у суді;

- d) інститут судового права, що регулює правовідносини із розгляду цивільних справ судом.

Література:

1. Васильєв С. В. Цивільний процес. Підручник. / С. В. Васильєв. К.: Алерта, 2019. 506 с.
2. Гусаров К.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми науки цивільного процесуального права». Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. 21 с.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
4. Жукевич І.В. Цивільне процесуальне право України. Робоча програма навчальної дисципліни. Університет Короля Данила. 2018. 17 с. URL: <https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2020-03/Robocha-programa-navchalnoyi-dystsy.pdf>
5. Ізарова І. О., Ханік-Посполітак Р. Ю. Цивільний процес України : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти / І. О. Ізарова, Р. Ю. Ханік-Посполітак. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : ВД «Дакор», 2019. 274 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Izarova-2/publication/341878826_Civilnij_proces_Ukraini/links/5ed7bab9299bf1c67d351f09/Civilnij-proces-Ukraini.pdf
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 8 липня 2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
8. Про виконавче провадження. Закон України від 02 червня 2016 р. № 606-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/606-14/page>.

РОЗДІЛ 10. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

ТЕМА 1. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ЗАКОНОДАВСТВО

Поняття господарського права як галузі права. Предмет регулювання господарського права. Поняття господарської діяльності, її види (підприємницька та некомерційна). Законодавче визначення господарської діяльності. Методи правового регулювання та його види. Методи господарського права: поняття, види (метод автономних рішень, метод власних приписів та метод рекомендацій). Система господарського права: загальна та особлива частина. Наука господарського права: її предмет та система. Основні правові категорії і поняття господарського права.

Принципи господарського права та їх значення для регулювання господарської діяльності. Конституційні та галузеві принципи господарського права: забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємництві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Поняття, ознаки і зміст господарських правовідносин. Критерії класифікації і види правовідносин в сфері господарювання. Речові та зобов'язальні правовідносини. Абсолютні, відносні та абсолютно-відносні конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави. Захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевою самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Поняття джерел господарського права, їх класифікація і види. Загальна характеристика спеціальних і комплексних законів, актів міжнародного правового регулювання, підзаконних нормативно-правових актів, актів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, локальних нормативних актів. Нормативні акти господарського законодавства: поняття та види. Система господарського законодавства.

ТЕМА 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Поняття та види суб'єктів господарського права. Поняття і ознаки суб'єкта господарювання. Господарські організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці; філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності. Критерії класифікації і види суб'єктів господарювання. Колективні і індивідуальні суб'єкти господарювання. Організаційні та договірні суб'єкти господарювання. Суб'єкти приватного та публічного права в господарській діяльності. Суб'єкти основного виробництва та інфраструктури ринку.

Поняття і значення способів заснування суб'єктів господарського права. Порядок та етапи створення суб'єкта господарювання. Державна реєстрація: порядок та зміст. Документи, які подаються для державної реєстрації суб'єктів господарювання. Підстави та порядок припинення господарської діяльності. Добровільне та примусове припинення діяльності. Ліквідація та реорганізація суб'єктів господарювання. Підстави і порядок проведення ліквідації. Задоволення вимог кредиторів під час ліквідації.

ТЕМА 3. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОКРЕМИХ ВИДІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття підприємства як організаційної форми господарювання. Види та організаційно-правові форми підприємств. Організаційна структура та управління підприємством. Правове становище державних підприємств. Державне унітарне підприємство. Державне комерційне підприємство. Казенне підприємство. Правове становище комунальних підприємств. Поняття, види та правове становище підприємств колективної власності. Виробничий кооператив. Приватні підприємства. Особисте селянське господарство. Фермерське господарство. Підприємство з іноземними інвестиціями. Іноземне підприємство. Дочірнє підприємство.

Поняття та види господарських товариств. Акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства. Майно та майнові права у господарському товаристві. Права та обов'язки учасників господарських товариств. Управління господарським товариством.

Поняття, види та організаційно-правові форми об'єднань підприємств. Функції та компетенція об'єднання підприємств. Управління об'єднанням підприємств. Господарські об'єднання: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії.

Правовий статус фізичної особи – підприємця. Особливості правового статусу кредитних спілок у сфері господарювання. Особливості правового

статусу благодійних та інших неприбуткових організацій у сфері господарювання.

ТЕМА 4. МАЙНОВА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Правовий режим майна в господарському обігу. Поняття і зміст прав на майно. Особливості реалізації права власності в господарському обігу. Право власності - основне речове право у сфері господарювання. Право господарського відання. Право оперативного управління. Поняття і види майна. Особливості правового режиму нерухомого майна.

Джерела формування майна суб'єктів господарювання: грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів; кредити банків та інших кредиторів; безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян; інші джерела, не заборонені законом. Корпоративні права. Правовий режим цінних паперів у господарській діяльності.

Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання. Поняття та правовий режим основних фондів. Поняття та правовий режим оборотних фондів. Поняття та правовий режим нематеріальних активів.

Правові засади приватизації державного та комунального майна. Поняття та головні цілі приватизації. Законодавство про приватизацію. Об'єкти приватизації. Суб'єкти приватизації. Передприватизаційна підготовка та приватизаційний процес. Способи приватизації. Договірні відносини приватизації.

ТЕМА 5. ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Господарські зобов'язання: поняття та види (майново-господарські зобов'язання та організаційно-господарські зобов'язання, соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання, публічні зобов'язання), підстави виникнення господарських зобов'язань: безпосередньо із закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність; з акту управління господарською діяльністю: з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать; внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання, придбання або збереження майна суб'єктів або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав: у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших

дій суб'єктів, а також внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання.

Виконання господарських зобов'язань. Передача (делегування) прав у господарських зобов'язаннях. Місце виконання господарського зобов'язання. Виконання грошових зобов'язань. Забезпечення виконання господарських зобов'язань. Банківська гарантія забезпечення виконання господарських зобов'язань. Загальногосподарські (публічні) гарантії виконання зобов'язань. Страхування підприємницьких ризиків, фінансових ризиків. Перестраховування. Загальні умови припинення господарських зобов'язань. Розірвання господарських зобов'язань або визнання недійсним господарських зобов'язань за рішенням суду.

ТЕМА 6. ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР

Господарські договори: види, зміст, ознаки, функції, форма. Істотні умови господарського договору: предмет, ціна та строк дії договору. Попередні та основні договори. Формальні, реальні та консенсуальні договори. Планові та регульовані договори. Генеральні та поточні договори. Загальні правила виконання господарських договорів.

Порядок укладання, зміни та розірвання господарських договорів. Особливості укладання попередніх договорів. Особливості укладання господарських договорів на основі вільного волевиявлення сторін, примірних і типових договорів. Особливості укладання господарських договорів за державним замовленням. Особливості укладання господарських договорів на біржах, ярмарках та публічних торгах. Укладання господарських договорів за рішенням суду. Укладання організаційно-господарських договорів. Визнання недійсним господарського договору за рішенням суду. Визнання неукладеним господарського договору за рішенням суду.

ТЕМА 7. МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПОЖИВАЧІВ. ЗАХИСТ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ОСОБИ.

Поняття та механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. Право на захист як міра можливої поведінки суб'єктів права щодо захисту своїх прав. Механізм захисту як сукупність взаємопов'язаних правових засобів, способів і форм, за допомогою яких поведінка суб'єктів господарювання, їх контрагентів та державних органів у їх правовідносинах приводиться у відповідність до вимог, заборон і дозволів, що містяться у нормах права, і тим самим забезпечується захист прав і законних інтересів цих суб'єктів.

Способи захисту прав і законних інтересів учасників відносин у сфері

господарювання. Визнання наявності або відсутності прав; визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом; відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; присудження до виконання обов'язку в натурі; відшкодування збитків; застосування штрафних санкцій; застосування оперативно-господарських санкцій; застосування адміністративно-господарських санкцій; установлення, зміни і припинення господарських правовідносин.

Форми захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. Нотаріальний захист прав суб'єктів господарювання. Адміністративний захист як засіб адміністративного примусу, який застосовується як при наявності, такі при відсутності правопорушення, спрямований на запобігання правопорушенням та усуненню їх шкідливих наслідків. Претензійний порядок врегулювання спорів. Судовий захист прав суб'єктів господарювання. Захист немайнових прав особи.

ТЕМА 8. ФОРМИ ТА ВИДИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання. Поняття відповідальності і санкції в господарських правовідносинах. Ознаки та принципи господарсько-правової відповідальності. Підстави господарсько-правової відповідальності. Межі господарсько-правової відповідальності. Зменшення розміру та звільнення від відповідальності. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності.

Види господарсько-правових санкцій. Форми господарсько-правової відповідальності. Відшкодування збитків у сфері господарювання. Штрафні санкції (неустойка, штраф, пеня). Оперативно-господарські санкції. Адміністративно-господарські санкції. Види господарсько-правової (часткова, солідарна, субсидіарна; повна, обмежена та підвищена).

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА

Поняття банкрутства. Заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва. Досудова санація. Організаційно-правові питання запобігання банкрутству. Підстави для застосування банкрутства. Порядок порушення справи про банкрутство. Сторони у справі про банкрутство. Кредитор. Боржник. Учасники провадження у справі про банкрутство.

Арбітражний керуючий. Уповноважена особа засновників. Представник працівників боржника.

Провадження у справах про банкрутство. Порушення провадження у справі про банкрутство. Судові процедури, які застосовуються щодо неплатоспроможного боржника. Розпорядження майном боржника. Санація (відновлення платоспроможності) боржника. Керуючий санацією. План санації. Ліквідація банкрута. Ліквідатор. Ліквідаційна маса. Ліквідаційний баланс. Черговість задоволення вимог кредиторів під час ліквідаційної процедури у справі про банкрутство.

Особливості процедури банкрутства окремих суб'єктів господарювання. Особливості банкрутства фізичної особи-підприємця.

ТЕМА 10. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Правове регулювання захисту економічної конкуренції та захисту від недобросовісної конкуренції. Законодавство про захист економічної конкуренції. Поняття і форми недобросовісної конкуренції. Обмеження монополізму та сприяння змагальності у сфері господарювання. Поняття і ознаки монопольного становища на ринку. Суб'єкти монопольної діяльності. Природні монополії. Наслідки здійснення монопольної діяльності.

Правове становище Антимонопольного комітету України. Задачі та функції органів Антимонопольного комітету України. Контроль за економічною концентрацією, антиконкурентними діями суб'єктів господарювання.

Види порушень законодавства про захист економічної конкуренції. Зловживання монопольним становищем. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Порушення правил економічної концентрації. Антиконтурентні дії органів державної влади та місцевого самоврядування. Обмежувальна діяльність суб'єктів господарювання та їх об'єднань. Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства. Розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Законодавство про захист від недобросовісної конкуренції. Види порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції та відповідальність суб'єктів господарювання.

ТЕМА 11. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правове забезпечення інвестиційної діяльності. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Суб'єкти інвестиційних правовідносин. Об'єкти

інвестування. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Управління державними інвестиціями. Регулювання умов інвестиційної діяльності. Правові форми реалізації інвестиційної діяльності. Корпоративне інвестування. Договірне інвестування. Інвестиційні договори. Угода про розподіл продукції. Договір концесії. Договір про спільну інвестиційну діяльність.

Особливості правового регулювання інноваційної діяльності. Поняття та види інноваційної діяльності. Законодавство у сфері інноваційної діяльності. Суб'єкти та об'єкти інноваційних правовідносин. Державне регулювання інноваційної діяльності. Форми інвестування інноваційної діяльності. Напрями інноваційної діяльності. Договір на створення і передачу науково-технічної продукції. Інновації. Інноваційний продукт. Інноваційне підприємство. Інноваційні структури. Порядок створення та функціонування інноваційної структури.

ТЕМА 12. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Правове регулювання іноземного інвестування. Поняття іноземних інвестицій. Форми іноземних інвестицій (участь у господарських організаціях, що створюються разом з вітчизняними юридичними особами чи громадянами, або придбання частки в діючих господарських організаціях; створення іноземних підприємств на території України, філій або інших структурних підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств; придбання безпосередньо нерухомого або рухомого майна, що не заборонено законами України, або придбання акцій чи інших цінних паперів; придбання самостійно або за участі громадян чи вітчизняних юридичних осіб прав користування землею та використання природних ресурсів на території України; господарська діяльність на основі угод про розподіл продукції; придбання інших майнових прав; інші форми, не заборонені законом). Види іноземних інвестицій.

Державні гарантії здійснення іноземних інвестицій в Україні. Підприємство з іноземними інвестиціями: особливості правового статусу, порядок створення та функціонування, особливості оподаткування. Особливості правового регулювання іноземних інвестицій, що здійснюються за окремими договорами (контрактами): концесійні договори, договори (контракти) про спільну інвестиційну діяльність тощо. Гарантії та компенсації іноземним інвесторам.

ТЕМА 13. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття та види цінних паперів. Пайові, боргові, іпотечні, похідні, товаророзпорядчі цінні папери. Емісійні та неемісійні цінні папери. Документарні та без документарні цінні папери. Іменні, ордерні цінні папери та цінні папери на пред'явника. Прості та привілейовані акції. Інвестиційні сертифікати. Облігації. Сертифікати фондів операцій з нерухомістю. Депозитний сертифікат. Вексель. Заставна. Іпотечні сертифікати та іпотечні облігації. Деривативи. Коносамент. Складські свідоцтва.

Умови та порядок емісії і розміщення цінних паперів. Приватне та публічне розміщенні цінних паперів. Державне регулювання ринку цінних паперів. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: статус, задачі та функції. Професійна діяльність на фондового ринку: поняття, види та суб'єкти. Торговці цінними паперами. Інвестиційні корпоративні та пайові фонди. Компанія з управління активами інституту спільного інвестування. Фондова біржа. Депозитарії.

ТЕМА 14. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Правова регламентація кредитних відносин. Поняття та види кредиту. Кредитні правовідносини. Форми кредиту. Банківський кредит. Комерційний кредит. Лізинговий кредит. Іпотечний кредит. Бланковий кредит. Консорціумний кредит. Кредитні операції. Принципи банківського кредитування. Кредитний договір: сторони, умови, зміст, порядок укладання, відповідальність сторін. Порядок отримання кредитів суб'єктами господарювання в банках України. Порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.

Правове забезпечення розрахункових відносин. Порядок відкриття рахунків у банках України. Вкладні, поточні і кореспондентські рахунки у банках. Договір банківського рахунка. Форми розрахунків у господарському обороті. Правове регулювання розрахункових відносин у господарському обігу України. Платіжні інструменти. Банківський переказ. Платіжне доручення. Платіжні вимоги-доручення. Розрахункові чеки. Види акредитивів. Види інкасо. Види векселів. Авальювання векселя. Акцептування векселя. Порядок опротестування векселя. Порядок здійснення безготівкових розрахунків у господарському обороті. Правила здійснення розрахунків готівкою. Відповідальність за правопорушення у розрахункових відносинах.

ТЕМА 15. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Принципи зовнішньоекономічної діяльності (принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, принцип юридичної рівності і недискримінації, принцип верховенства закону, принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів). Законодавство про зовнішньоекономічну діяльність. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Види зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Компетенція органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Засоби державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій. Принципи оподаткування при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Валютні рахунки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Правове становище торгово-промислових палат.

Зовнішньоекономічні контракти: зміст, істотні умови, форма, порядок укладання. Види зовнішньоекономічних контрактів. Порядок розрахунків за зовнішньоекономічними договорами. Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення зовнішньоекономічного законодавства.

Приклади тестових завдань

1. Який тип залежності встановлюється між холдинговою компанією та її корпоративним підприємством:

- А) вирішальна залежність;
- Б) асоційована залежність;
- В) проста залежність;
- Д) дочірня залежність.

2. Адміністративний збір за державну реєстрацію суб'єктів господарювання – юридичних осіб становить:

- А) законом не передбачено;
- Б) 0,3 прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- В) 0,1 прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- Г) 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Термін заявлення кредитором своїх вимог до підприємства, що ліквідується, не може становити:

- А) менше двох і більше шести місяців з дня опублікування повідомлення про рішення щодо припинення підприємства;

- Б) менше одного і більше трьох місяців з дня опублікування повідомлення про рішення щодо припинення підприємства;
- В) менше трьох і більше дванадцяти місяців з дня прийняття рішення про припинення підприємства;
- Г) менше двох і більше шести місяців з дня прийняття рішення про припинення підприємства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки: Затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 641-р. Офіційний вісник України. 2013. № 69. Ст. 2543.
2. Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар до законодавства та судової практики. - К.: Істина, 2005.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини. – 2-е вид., перероб. і доп. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.

РОЗДІЛ 11. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Предмет і метод господарського процесуального права. Господарське процесуальне право як самостійна галузь права. Основні риси господарської процесуальної форми. Ознаки процесуальної господарської форми: нормативність, незаперечність, системність, універсальність.

Поняття господарських процесуальних правовідносин. Суб'єкти господарських процесуальних правовідносин. Об'єкти господарських процесуальних правовідносин. Поняття джерел господарського процесуального права. Нормативні акти, які регулюють організацію, компетенцію і порядок діяльності господарських судів України.

Поняття і система принципів господарського процесуального права.

Джерела господарського процесуального права. Правила застосування законодавства господарськими судами. Аналогія закону. Аналогія права. Міжнародні торгові звичаї.

Метою вивчення цієї теми є усвідомлення предмету, об'єктів, методів і завдань господарського процесуального права, його значення для правозастосовної практики, засвоєння основ нормативно-правового регулювання організації та здійснення правосуддя в господарських судах, а також можливості використання теоретичних знань по цій темі в майбутній діяльності фахівця юриста.

Вивчення цієї теми передбачає опанування певним категорійним апаратом науки господарського процесуального права, суті, методів пізнання та ролі господарського процесуального права для практики діяльності юриста, формування загального уявлення про принципи організації та здійснення правосуддя в господарських судах, формування вмінь чітко визначати об'єкти і суб'єкти господарських процесуальних правовідносин,

ТЕМА 2. ГОСПОДАРСЬКІ СУДИ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. ДОСУДОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ.

Поняття правосуддя. Концепція правосуддя.

Судова система України. Принципи здійснення правосуддя. Принципи територіальності і спеціалізації. Завдання господарського суду.

Принципи організації і діяльності господарських судів. Склад господарських судів. Правовий статус судді господарського суду. Суддівське самоврядування. Третейські суди в системі судочинства.

Поняття та значення досудового врегулювання господарських спорів. Правова природа досудового врегулювання господарських спорів.

Організація претензійної роботи. Завдання претензійної роботи. Зміст претензій. Зміст відповіді на претензію.

Позасудові засоби врегулювання господарських спорів. Медіація як форма правової роботи. Право на звернення до третейського суду. Право на звернення до міжнародного комерційного арбітражу. Врегулювання спору за участі судді до початку розгляду справи по суті. Інші альтернативні способи врегулювання господарських спорів.

Вивчення цієї теми має важливе значення для формування у студентів поняття про місце і роль господарських судів в судовій системі України, нормативно-правове регулювання організації та здійснення правосуддя в господарських судах і суддівського самоврядування, правову природу, підстави і порядок досудового врегулювання спорів.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен знати систему господарських судів в Україні, принципи їх діяльності, склад господарських судів, правовий статус судді господарського суду, систему суддівського самоврядування, місце і роль третейських судів в системі судочинства, організацію претензійної роботи, її завдання. Вивчення цієї теми передбачає набуття вмінь складати процесуальні документи, пов'язані з досудовим врегулюванням господарських спорів.

ТЕМА 3. ЮРИСДИКЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ. ПРЕДМЕТНА, СУБ'ЄКТНА, ІНСТАНЦІЙНА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ.

Поняття та види юрисдикції. Предметна юрисдикція. Суб'єктна юрисдикція. Поняття та види підвідомчості справ. Перелік справ, які підвідомчі господарським судам.

Територіальна юрисдикція. Поняття підсудності справ господарським судам. Територіальна підсудність. Альтернативна підсудність. Виняткова підсудність. Договірна підсудність.

Правила визначення підвідомчості та підсудності справ господарським судам.

Метою вивчення цієї теми є усвідомлення правової сутності підвідомчості і підсудності справ господарським судам, особливостей територіальної, загальної, альтернативної, виняткової, договірної підсудності, правил визначення підвідомчості та підсудності справ господарським судам.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен знати поняття та ознаки підвідомчості та підсудності справ в господарських судах, порядок їх визначення, дії господарського суду за результатами визначення підвідомчості та підсудності справи господарському суду, набути навичок складання основних документів, пов'язаних з визначенням підвідомчості та

підсудності справ в господарських судах та прийняттям справи господарським судом до свого провадження чи передачею її за встановленою підсудністю.

ТЕМА 4. СКЛАД ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ. УЧАСНИКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ. УЧАСНИКИ СПРАВИ ТА ІНШІ УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ.

Поняття, склад та класифікація учасників господарського процесу. Сторони в господарському процесі, їх права та обов'язки. Позивачі в господарському процесі. Відповідачі в господарському процесі. Процесуальна співучасть. Заміна неналежного відповідача. Процесуальне правонаступництво.

Треті особи в господарському процесі. Прокурор в господарському процесі. Правове положення інших учасників господарського процесу.

Експерт в господарському процесі. Перекладач в господарському процесі. Представництво осіб, які приймають участь у справі. Представництво в суді. Види представництва. Суб'єкти представництва. Повноваження представника.

Метою вивчення цієї теми є усвідомлення складу учасників господарського судового процесу та їх правового статусу, правової природи процесуальної співучасті, процесуального правонаступництва процесуального представництва, норм господарсько-процесуального законодавства, що врегульовують відносини учасників господарського судового процесу.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен знати поняття та класифікацію учасників господарського судового процесу, їх права та обов'язки, порядок здійснення ними процесуальних дій, вміти скласти основні процесуальні документи, зокрема довіреність на представництво інтересів позивача в господарському суді, клопотання про залучення до розгляду справи третіх осіб, ухвали господарського суду, пов'язані з визначенням правового статусу учасників господарського судового процесу.

ТЕМА 5. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ. ЗАСОБИ ДОКАЗУВАННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.

Поняття доказування в господарському процесі. Поняття та види доказів в господарському процесі. Суб'єкти судового доказування. Об'єкти доказування. Ознаки доказування. Класифікація судових доказів. Предмет доказування. Факти, які не підлягають доказуванню. Обов'язок доказування.

Представлення і витребування доказів. Відносність і допустимість доказів. Оцінка доказів.

Засоби доказування в господарському процесі. Речові докази. Письмові докази. Електронні докази. Показання свідків. Висновок експерта. Види судових експертиз.

Висновок експерта у галузі права. Консультації спеціаліста. Забезпечення доказів.

Вивчення цієї теми має важливе значення для формування у студентів поняття доказів і доказування в господарському процесі, суб'єктів, предмету і об'єктів судового доказування, засвоєння ознак доказування та класифікації судових доказів, порядку представлення, витребування та оцінки доказів.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен знати поняття та класифікацію доказів і учасників доказування в господарському судовому процесі, їх права та обов'язки, порядок здійснення ними процесуальних дій щодо представлення, витребування та оцінки доказів, вміти оцінювати докази, вміти складати основні процесуальні документи, пов'язані з процесами доказування.

ТЕМА 6. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ. СУДОВІ ВИТРАТИ. СУДОВИЙ ЗБІР.

Поняття і види процесуальних строків у господарському процесі. Обчислення, призупинення та відновлення процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків.

Поняття та види судових витрат. Судовий збір. Ціна позову. Повернення сум судового збору. Звільнення від сплати судового збору. Розподіл судових витрат.

Метою вивчення цієї теми є усвідомлення поняття і видів процесуальних строків у господарському процесі, засвоєння порядку їх обчислення, призупинення та відновлення, а також порядку визначення, сплати, розподілу, повернення судових витрат.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен розуміти сутність процесуального строку, знати їх види і порядок встановлення, обчислення, призупинення та відновлення, засвоїти алгоритм правових дій та складання процесуальних документів учасниками судового процесу в межах цих строків та щодо їх продовження чи відновлення, визначати суму судових витрат та знати порядок їх сплати, розподілу, повернення чи звільнення від їх сплати.

ТЕМА 7. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОЗОВІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ. ЗАСОБИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІДПОВІДАЧА ВІД ПОЗОВУ.

Поняття позову у господарському процесі. Елементи та види позову. Право на позов. Передумови права на позов. Об'єднання і роз'єднання позовів. Відзив на позовну заяву. Зустрічна позовна заява.

Процесуальна правоздатність. Порядок реалізації права на звернення в господарський суд. Забезпечення позову.

Відмова позивача від позову. Визнання позову відповідачем.

Метою вивчення цієї теми є усвідомлення поняття позову у господарському процесі і його елементів, порядку реалізації права на звернення в господарський суд, а також порядку визначення та сплати судових збору.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен зрозуміти правову природу позову в господарському процесі, засвоїти передумови позову, вміти визначати необхідність і алгоритм правових дій щодо забезпечення позову чи захисту відповідача проти заходів забезпечення позову, скласти основні процесуальні документи, пов'язані з відкриттям провадження у господарській справі, визначати суму судового збору.

ТЕМА 8. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. РОЗГЛЯД СПРАВИ ПО СУТІ У СУДІ ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

Розгляд справи по суті та його значення. Відкриття провадження у справі. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження у справі. Підготовче провадження. Підготовче засідання.

Мирова угода сторін. Виконання мирової угоди. Наказне провадження. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження.

Порядок розгляду справи по суті. Відкриття розгляду справи по суті. З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Судові дебати та ухвалення рішення. Фіксування судового процесу.

Тимчасове зупинення судового розгляду. Відкладення розгляду справи. Перерва у судовому засіданні. Зупинення провадження у справі.

Закінчення провадження у справі без винесення рішення. Закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.

Види судових рішень. Порядок ухвалення судових рішень. Зміст ухвали суду. Набрання ухвалою законної сили. Законність і обґрунтованість судового рішення. Зміст рішення суду. Набрання рішенням суду законної сили. Проголошення та вручення судового рішення. Додаткове рішення.

Усунення недоліків рішення, винесеного господарським судом. Окрема ухвала господарського суду.

Вивчення цієї теми має важливе значення для розуміння студентами організації та здійснення правосуддя в місцевих господарських судах – від відкриття провадження у справі до прийняття судового рішення.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен розуміти правовий порядок відкриття провадження у справі, підготовчого провадження, розгляду справи по суті, правові підстави і порядок тимчасового зупинення судового розгляду справи, відкладення розгляду справи, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, залишення позову без розгляду, знати види постанов господарського суду та їх значення, порядок прийняття та оформлення судових рішень, складати основні процесуальні документи, пов'язані з розглядом справи в місцевому господарському суді.

ТЕМА 9. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

Сутність та поняття апеляційного провадження. Право апеляційного оскарження. Строк на апеляційне оскарження. Порядок подання апеляційної скарги. Відкриття апеляційного провадження. Відмова у відкритті апеляційного провадження. Відзив на апеляційну скаргу. Закриття апеляційного провадження. Приєднання до апеляційної скарги.

Порядок розгляду справи в апеляційній інстанції. Строк розгляду апеляційної скарги. Повноваження суду апеляційної інстанції. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції. Постанова суду апеляційної інстанції.

Сутність та поняття касаційного провадження. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Порядок подання касаційної скарги. Відкриття касаційного провадження. Відмова у відкритті касаційного провадження. Відзив на касаційну скаргу. Закриття касаційного провадження. Приєднання до касаційної скарги.

Порядок розгляду справи в касаційній інстанції. Строк розгляду касаційної скарги. Повноваження суду касаційної інстанції. Постанова суду касаційної інстанції.

Поняття та підстави перегляду рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Вивчення цієї теми має важливе значення для розуміння студентами організації та здійснення правосуддя в апеляційному та касаційному порядку

– від відкриття апеляційного (касаційного) провадження у справі до прийняття постанови суду апеляційної (касаційної) інстанції.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен розуміти сутність апеляційного і касаційного провадження, правовий порядок відкриття апеляційного і касаційного провадження у справі, підготовки її до розгляду та розгляду, повноваження апеляційної та касаційних інстанцій, знати види постанов апеляційних та касаційних інстанцій і їх значення, складати основні процесуальні документи, пов'язані з апеляційним та касаційним провадженням. В результаті вивчення цієї теми студент повинен засвоїти поняття, підстави та правовий порядок перегляду рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

ТЕМА 10. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ. ВІДНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ.

Виконання судових рішень – заключна стадія господарського процесу. Учасники виконавчого провадження. Права та обов'язки сторін й інших осіб у виконавчому провадженні. Виконавчі документи.

Звернення судових рішень до виконання. Відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення. Поворот виконання рішення, постанови.

Судовий контроль за виконанням судових рішень. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження.

Вивчення цієї теми передбачає розуміння студентами правового порядку організації та здійснення виконавчого провадження та розв'язання процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у господарських справах, вивчення питань судового контролю за виконанням судових рішень, усвідомлення порядку відновлення господарським судом втраченого судового провадження.

В результаті вивчення цієї теми студент повинен засвоїти особливості виконання судових рішень у господарських справах, підстави та порядок судового контролю за виконанням судових рішень.

Приклади тестових завдань

1. Доказами у господарському процесі є:

- А) будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;
- Б) тільки показання свідків, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;
- В) тільки висновки експертів, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;
- Г) тільки висновки експертів та показання свідків, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;

2. Якщо справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду, то:

- А) суд передає справу на розгляд іншому суду;
- Б) суд постановляє ухвалу про залишення позову без руху;
- В) суд відмовляє у відкритті провадження у справі;
- Г) суд відмовляє у задоволенні позову.

3. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду:

- А) малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи;
- Б) спорів, які виникають з корпоративних відносин;
- В) справ, які не потребують виклику сторін;
- Г) справ про банкрутство.

Література:

1. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). К.: Видавництво Ліра_К, 2017. 240 с.
2. Господарське право: практикум / А.Г. Бобкова, Ю.О. Моїсєєв, Ю.М. Павлюченко та ін.; за аг. ред. А.Г. Бобкової. Харків: Право, 2018. 592 с.
3. Господарське право. Особлива частина: підручник / М.С. Долинська, Г.В. Смолин, О.А. Туркот, Л.В. Хомко, Б.М. Гамалюк; за заг. ред. Г.В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.

Державний іспит освітньо -кваліфікаційного рівня бакалавр складається з 50 тестів.

Тестове завдання закритого типу, у якому передбачений вибір тільки одного правильного варіанта відповіді зі списку, має вагу 2 бали і оцінюється 2 балами при виборі правильного варіанта відповіді або 0 балів – при виборі помилкового варіанта чи при виборі двох і більше варіантів відповіді.

Для переведення результатів екзамену в чотирьохбальну систему оцінок використовується наступна шкала:

0 - 59 балів - незадовільно,

60 - 73 балів - задовільно,

74 - 89 балів - добре,

90 - 100 балів - відмінно.